

10 JAAR

NATUURGROEP ZOETERMEER

KWARTAALBERICHT

april 2003 nr. 40

ZOETERMEER

NATUURGROEP ZOETERMEER

KWARTAALBERICHT Nr.40

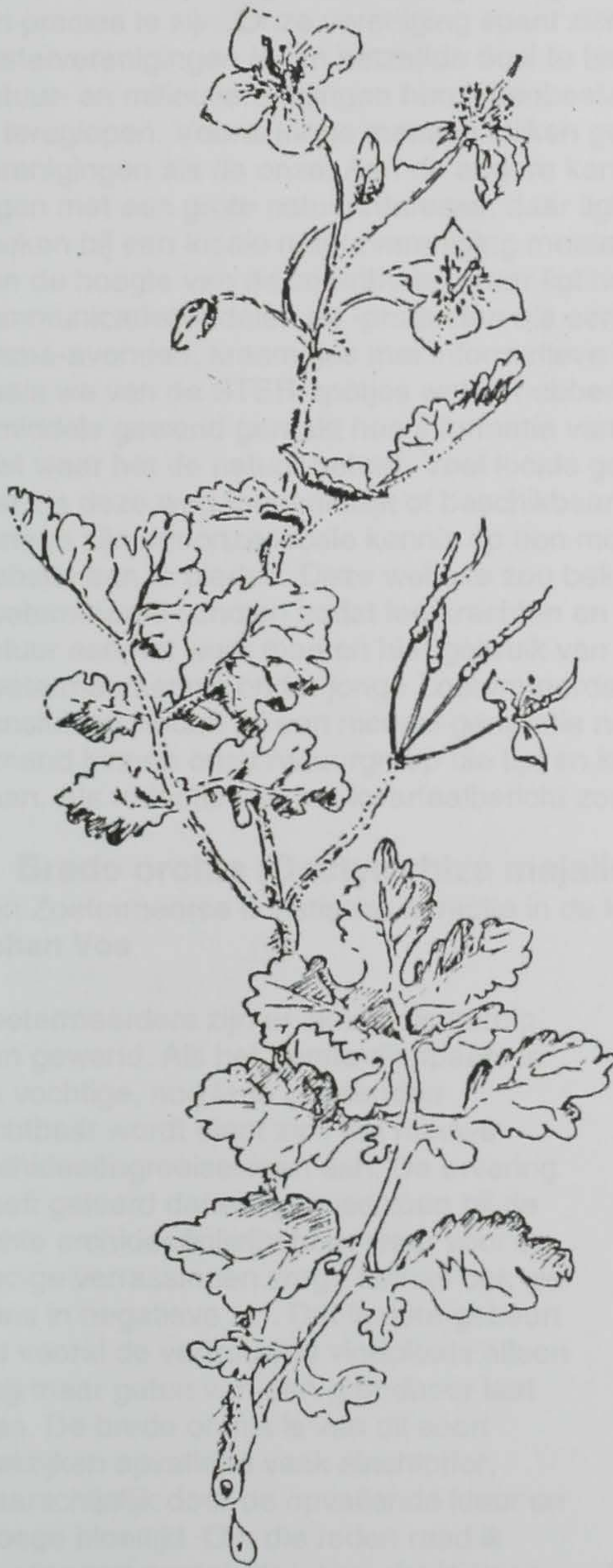
april 2003

INHOUD

1. VAN DE REDACTIE.....	3
2. BREDE ORCHIS (DACTYLORHIZA MAJALIS SUBSP MAJALIS).....	3
3. BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP.....	5
GEZIEN IN ZOETERMEER:.....	7
4. WAARNEMINGEN	7
5. SLAKKEN EN SCHELLEN IN ZOETERMEER: SEGRIJNSLAK.....	8
6. DE KLEINE MODDERKRUIPER (COBITIS TAENIA).....	11
BUITEN DE VERENIGING	13
7. KNNV-HOMMELPROJECT 2003	13
8. BERICHTEN VAN PLATFORM GROEN.....	15
9. STADSNATUURNIEUWS	17
10. BOTANISCHE DAG OP 8 FEBRUARI J.L. IN DE BOSHOEK IN SCHIEDAM ..	18
11. LANDELIJKE VLINDERDAG OP ZATERDAG 8 MAART IN EDE	19
12. VREEMDE PLANTEN IN ROTTERDAM.....	21
13. DE GROETEN UIT DRENTHE: MISLEIDENDE SPIEGELINGEN	23
14. NOORDNIEUWS, MAART 2003.....	28
15. NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER.....	31
16. NAMEN.....	35
17. IK WIL OOK LID WORDEN.....	35

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.

Zij zoekt haar journalisten,
want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

*Doe 1x per 2
à 3 weken 2
uurtjes mee
met de
plantenwerk-
groep.*

*Goeie sfeer,
boeiend,
leerzaam,
nuttig.*

Informatie:

Evelien van

den Berg, tel:

079-3213445

(18:00-19:30)

1. Van de redactie

De Zoetermeeders meer natuurbewustzijn bij brengen was een van de doelen van het gemeentelijke stadsnatuurplan. Uit de omnibusenquête 2001 blijkt dat dat natuurbewustzijn langzaam maar gestaag toeneemt, van 59 naar 66% in drie jaar tijd om precies te zijn. Onze vereniging spant zich al sinds jaar en dag, samen met haar zusterverenigingen in om hetzelfde doel te bereiken. Toch zien de Zoetermeerse natuur- en milieuverenigingen hun ledenbestand al jarenlang op hetzelfde peil blijven of teruglopen. Vooral jonge mensen blijken geen interesse te hebben voor verenigingen als de onze. Aan de andere kant kom ik ook jonge Zoetermeeders tegen met een grote natuurinteresse; daar ligt het gelukkig niet aan. Van aansluiting zoeken bij een lokale natuurvereniging moeten ze echter niets hebben en dat ligt niet aan de hoogte van de contributie. Waar ligt het dan wel aan? Spreken communicatiemiddelen en -producten als een kwartaalblad, informatiepanelen, thema-avonden, kraampjes met informatieve folders, excursies e.d. nog wel aan? Zoals we van de STER-spotjes weten hebben jongeren het druk en ook zijn ze inmiddels gewend geraakt hun informatie van internet te halen, ook of misschien wel juist waar het de natuur betreft. Veel lokale gegevens van flora en fauna zijn echter niet via deze weg toegankelijk of beschikbaar. Een stap in de goede richting zou kunnen zijn om onze lokale kennis op een mooie en voor jongeren toegankelijke website aan te bieden. Deze website zou bekend gemaakt moeten worden op alle Zoetermeerse scholen zodat leerkrachten en leerlingen die via school met de lokale natuur aan het werk moeten hier gebruik van kunnen maken. Op deze manier kan de Zoetermeerkennis onder jonge Zoetermeeders groeien en kan onze vereniging weer aansluiting vinden bij een nieuwe generatie natuurliefhebbers. Misschien is er iemand binnen onze natuurgroep die tijd en kennis heeft om deze uitdaging aan te gaan. Als redactie van het kwartaalbericht zouden wij zo'n initiatief toejuichen.

2. Brede orchis (*Dactylorhiza majalis* subsp *majalis*)

een Zoetermeerse floristische attractie in de lente

Johan Vos

Zoetermeeders zijn er inmiddels aardig aan gewend. Als het eerste dieppaars in de vochtige, nog lage graslanden zichtbaar wordt dient zich het nieuwe orchideeëngroeiseizoen aan. De ervaring heeft geleerd dat elk groeiseizoen bij de echte orchideeënliefhebber weer voor de nodige verrassingen zorgt, helaas ook wel eens in negatieve zin. Dat laatste gebeurt als vooral de vertrouwde vindplaats alleen nog maar gaten van een grondboor laat zien. De brede orchis is van dit soort praktijken opvallend vaak slachtoffer, waarschijnlijk door de opvallende kleur en vroege bloeitijd. Om die reden raad ik plantenwerkgroepleden aan niet te koop te lopen met het verstrekken van informatie over vindplaatsen van welke orchidee dan ook.

Fig. 1 Brede orchis (*Dactylorhiza majalis* subsp *majalis*)

Naam

Het woord Dactylon is afgeleid van het Griekse daktylos wat vinger betekent. Deze vingers vormen de overgang van de wortelknollen naar de penwortel onder de grond. De Nederlandse naam voor dit geslacht, "handekenskruid" duidt ook op de vorm van de twee wortelknollen met de vingervormige uitlopers. De soortnaam majalis, van de maand mei, geeft aan dat deze soort al in mei bloeit. Door de jaren heen is gebleken dat de meeste exemplaren rond 15 mei in bloei staan.

De Nederlandse soortnaam brede heeft betrekking op het relatief brede blad, met de grootste breedte in het midden.

Kenmerken

Een "uitgesproken" brede orchis voldoet aan de volgende criteria:

Een gedrongen, donkergroene plant, waarvan de stengel pas in de loop van de bloei de volle lengte bereikt. De bladen zijn 3 tot 4 maal zo lang als breed en vertonen massieve zwartpurperen vlekken. De bloemen zijn donkerpaars en de lip vertoont een grote middenlob.

Veel planten staan qua kenmerken tussen de brede en de rietorchis in en worden door kenners als hybriden gezien van beide ondersoorten.

Milieu en standplaats

De brede orchis groeide van nature vooral in beekdalen, op allerlei grondsoorten op vochtige plaatsen, vooral waar kalkrijke, ijzerhoudende kwel aan de oppervlakte komt. Dat ijzer heeft de plant nodig om kalk te kunnen opnemen. Het meest nog is zij te vinden in niet te voedselrijke hooilanden die tegenwoordig in Nederland uiterst schaars zijn geworden. Brede orchis komt veel minder in pioniersituaties voor dan de nauw verwante handekenskruiden.

Faunistische betekenis

Veel insectensoorten worden op de bloemen waargenomen maar bestuiving middels bezoek vindt niet vaak plaats waarna dan uiteindelijk zelfbestuiving optreedt.

Verspreiding in Nederland

Halverwege de vorige eeuw was de brede orchis nog een van de meest voorkomende orchideeënsoorten in Nederland. Door de steeds toenemende bemesting en ontwatering is zij nu overal zeldzaam geworden. Het attractieve-aandachtsoortenproject van FLORON uit eind jaren '80 liet zien dat de brede orchis toen nog slechts in 100 KM²-hokken (van de 36000) voorkwam. Daarmee was de brede orchis de zeldzaamste AA-soort en kwam in 1990 op de rode lijst van in hun voortbestaan bedreigde soorten terecht. Bescherming wordt geboden door de vorig jaar april in werking getreden Flora- en faunawet.

Voorkomen en status in Zoetermeer

Laat jaren '70, begin jaren '80 is hooi van de landschappentuin uit het Zuiderpark in Den Haag naar de natuurtuin in het Westerpark verslept. Het doel was de orchideeënrijke flora van deze tuin te enten in onze toen net aangelegde natuurtuin. Het heeft jaren geduurd voordat het resultaat van deze actie zichtbaar werd.

Ongeduldig als we waren heeft de toenmalige beheerder daarna nog wel eens een zakje orchideeënzaad laten komen en de inhoud uitgezaaid maar of dat effect heeft gehad valt niet meer te achterhalen. Wel staat vast dat het de brede orchis vanaf het midden van de jaren '80 in de natuurtuin en later ook in het Westerpark en de rest van Zoetermeer voor de wind is gegaan. Toen de poldertuinen begin jaren '90 ten

behoefte van de Floriade werden aangelegd is daarvoor weer hooi uit de natuurtuin gebruikt. Op het ogenblik is de brede orchis in 8 van de 36 Zoetermeerse KM-hokken (bron: flora-databank Zoetermeer 2002) vertegenwoordigd. 8 van de 100 KM-hokken waar de brede orchis in Nederland voorkomt liggen dus op Zoetermeers grondgebied. Daar komt nog bij dat Nederland, gezien haar ligging in Europa een speciale verantwoording heeft voor deze orchideeënsoort. Een reden om uiterst zuinig te zijn op deze attractie!

Beheer

Vochtige hooilanden op de zware Zoetermeerse klei komen relatief laat in het voorjaar aan de groei en zijn daardoor minder "productief" dan we gewend zijn van dit type bodem. De vegetatie bestaat veelal uit russen, laagblijvend riet, allerhande mossoorten, dotterbloem, pinksterbloem en vaak ook brede en rietorchis. Deze kleurrijke vegetatietypen vind je op plekken waar regenwater blijft hangen en niet in direct contact staat met het voedselrijke oppervlaktewater. In principe wordt deze begroeiing één keer per jaar gemaaid in augustus. Het maaisel moet afgevoerd worden.

3. Berichten uit de plantenwerkgroep

Johan Vos

Het floristisch seizoen 2003 is begonnen. Voor we de plannen voor het komend jaar presenteren eerst nog even een terugblik op 2002.

Onze floradatabank bevat 14718 waarnemingen en rond de 620 soorten. De top tien van de soortenrijkste KM-hokken ziet er als volgt uit:

2001	2002		Soorten	Waarnemingen
(1)	1	30.57.42 Meerzicht-Rokkeveen	353	806
(2)	2	30.57.34 Centrum-Dorp	342	627
(3)	3	30.57.44 Dorp	333	467
(5)	4	30.57.23 Buytenwegh	325	460
(4)	5	30.57.33 Meerzicht-Driemanspolder	325	515
(6)	6	30.57.35 Palenstein	314	349
(7)	7	30.57.43 Driemanspolder-Rokkeveen	307	452
(8)	8	30.57.22 Buytenwegh-West	295	972
(10)	9	30.57.31 Westerpark	293	936
(-)	10	30.57.24 de Leyens-Zuid	288	578

Uit de actuele stand van zaken blijkt dat onze inspanningen om de flora in kaart te brengen niet gelijkmatig over Zoetermeer verdeeld zijn. Hokken met veel waarnemingen zijn vanuit het centrum gezien vooral westelijk en noord-westelijk gelegen, terwijl de zuid en oostzijde er minder goed vanaf komt. Op donderdag 20 maart j.l. heeft de plantenwerkgroep een programma voor het komend groeiseizoen samengesteld. De actualiteit: visievorming in het Noordelijk Plassengebied en natuur in de wijk Rokkeveen, heeft daarbij een rol gespeeld.

Opname wilde plantensoorten in Zoetermeer t/m 2002

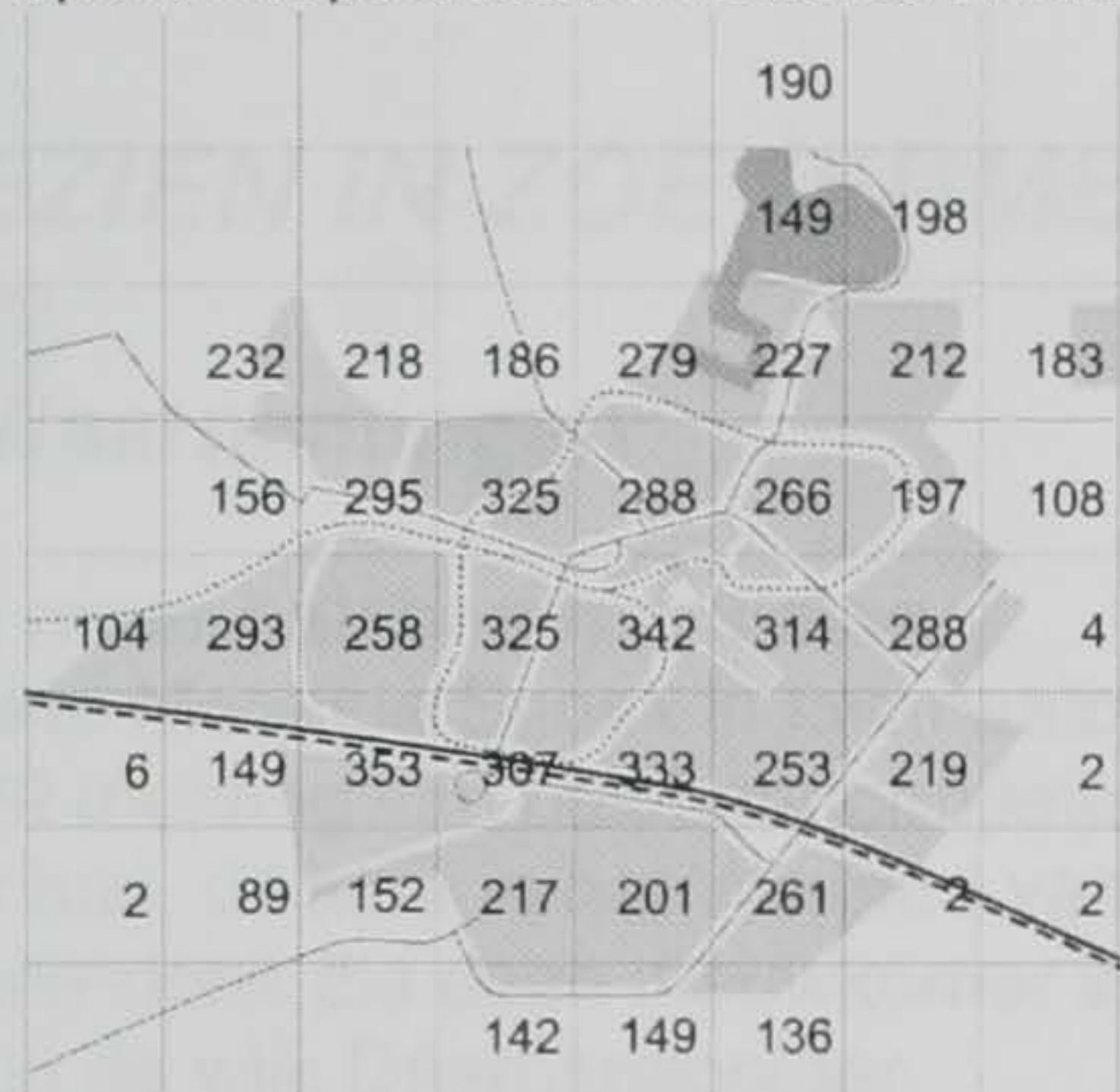

Fig. 2 Aantal waargenomen soorten per kilometerhok

Aantal waarnemingen in Zoetermeer t/m 2002

Fig. 3 Aantal waarnemingen per kilometerhok

Het activiteitenprogramma ziet er als volgt uit:

Datum	Aanvang	Gebied	Verzamelpunt
17-apr	19.00	Rokkeveen-Zuid Wijk	Spectrumsingel
8-mei	19.00	Begraafplaats	Ingang Hoflaan
22-mei	19.00	Prielenbos e.o.	Aa-zicht
27-mei	19.00	Rokkeveen-West	Balijhoeve (SNP)
5-jun	19.00	Buytenpark	Kraal
14/15 juni		Plantenweekend Drente met Els en Ben Prins	
19-jun	19.00	v Tuijllpark	Keerpunt
3-jul	19.00	Buytenpark	Kraal
17-jul	19.00	Slootwegzone	Ruimtebaan/Zegwaardseweg
14-aug	19.00	Prielenbos e.o.	Aa-zicht
23-aug	14.00	Rokkeveen Wijk	Spectrumsingel
28-aug	19.00	Palenstein	Mormonentempel, Osyiaan
11-sep	19.00	Begraafplaats	Ingang Hoflaan

GEZIEN IN ZOETERMEER:

4. Waarnemingen

Nog meer halsbandparkieten

Maakte Monique Snoek in kwartaalbericht nr. 39 melding van halsbandparkieten in haar tuin, dit keer is het Winfried van Meerendonk die deze nieuwkomer in zijn tuin in de wijk Driemanspolder fotografeerde.

Watercrassula in Zoetermeer gevonden!

Aan de gedeeltelijk nog kale, natuurvriendelijke oevers bij de Meerpolderdijk is deze nieuwe soort

vorig jaar op een paar plaatsen gevonden, maar of we daar nu blij mee moeten zijn.....?

Watercrassula (*crassula helmsii*) is een soort die uit Australië door aquariumliefhebbers naar Europa is gehaald. Het plantje is al eerder ontsnapt naar sloten, beken en meren in Engeland en zorgt daar voor veel overlast. Deze soort kan meer last veroorzaken dan de Grote waternavel omdat planten van deze soort zowel in voedselarm als in voedselrijk water kunnen groeien. De watercrassula groeit als een dichte mat vanaf de oeverlijn het water in maar ook vanuit het water de oever op en kan onder water goed overleven. Eenmaal gevestigd komt geen plant meer door de Crassulamats heen. Ook hier geldt weer dat ieder stukje stengel via wortels zich verder kan verspreiden. De plant is nog niet verboden in Nederland, in Amerika is dat wel het geval.

In Twente is de soort in twee poelen gevonden en de planten zijn daar op advies van het waterschap verwijderd.

Vleermuis de kluts kwijt?

Vanuit het stadhuis zag ik op donderdag 27 februari in de volle zon gedurende zeker een half uur een vleermuis van het formaat spreeuw continue heen en weer vliegen ter hoogte van de vijfde verdieping.

Commentaar van Kees Mostert: "in de winterperiode, zeker bij overgangen van en naar ongewoon zachte of koude periodes willen ze nog wel eens uit de winterslaap komen en dan komt het regelmatig voor dat ze overdag gezien worden, zeker wanneer het foerageren succesvol is".

De eerste vlinder van 2003

Op 24 februari werd een gehakkelde aurelia gemeld uit Noorhove, Niemeyerruimte 38. Net als vorig jaar werd ook nu weer de gehakkelde aurelia als eerste gemeld.

Fig. 4 Halsbandparkieten

Sperwer slaat turkse tortel

Een bewoner van Palenstein aan het Douzapad werd op 9 maart j.l. opgeschrikt door een harde knal. Een sperwer vloog met turkse tortel en al tegen het raam. Na enige tijd versuft om zich heen gekeken te hebben vloog de sperwer uiteindelijk weer weg.

Eerste tjiftjaf?

Op 12 maart hoorde de familie Bakker uit Rokkeveen in hun tuin een tjiftjaf, of het de eerste was? in 2001 was dat vanwege de zachte winter al op 30 januari het geval. Op de website van de vogelwerkgroep is te zien dat in de loop van februari dit jaar de eerste tjiftjafzang is gehoord aan de Lammerweide in Seghwaert.

Vuurgoudhaantje

In februari en maart waargenomen door de familie Bakker in hun tuin in Rokkeveen. Vorig jaar hadden ze dit vogeltje ook al in de tuin. Vuurgoudhaantjes zijn in Nederland doortrekkers en wintervogels. De meeste vogels worden in september/oktober waargenomen. De voorjaarsstrek vindt plaats van half maart tot begin mei. SOVON meldt dat veel winterwaarnemingen stammen uit west en zuidwest Nederland.

Eerste kluut aan de Benthuiserplas

Aan de Benthuiserplas is op 9 maart de eerste kluut van 2003 gesignaleerd. Voor meer vogelnieuws: <http://home.wanadoo.nl/vwgzoetermeer/>

5. Slakken en schelpen in Zoetermeer: Segrijnslak

Lodewijk van Duuren

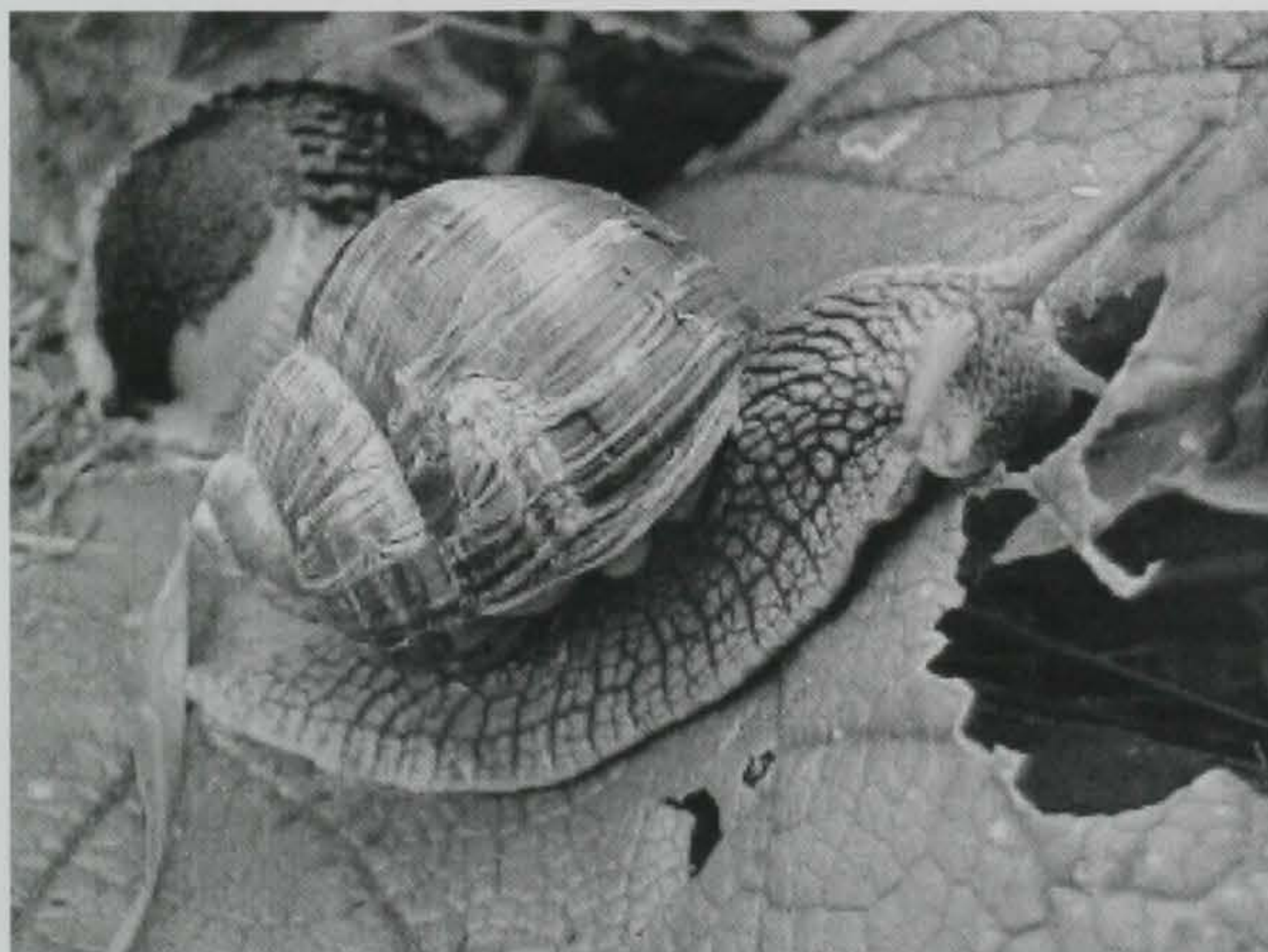

Fig. 5 Segrijnslak Helix aspersa Müller

Inleiding

Onlangs ontving ik een dik pakket met zoekkaarten, handleiding en formulieren voor het Atlasproject Nederlandse Mollusken (weekdieren), wat onlangs van start is gegaan. Om meer bekendheid aan dit project en deze diergroep te geven, leek het me leuk in dit en de volgende nummers enkele artikelen over de Zoetermeerse slakken en schelpen te schrijven.

Om dicht bij huis te beginnen, is de keuze op de Segrijnslak gevallen, een vrij forse slak die veel in tuinen voorkomt.

Namen

De volledige wetenschappelijke naam is *Helix aspersa* Müller, 1774. De genusnaam *Helix* betekent in het Latijn spiraal of horentje van een slak, deze Latijnse naam is afgeleid van het Griekse *hélix* (ἑλίξ) met de betekenis "gedraaid". Het tweede deel van de naam "*aspersa*", dat samen met de genusnaam de soortnaam vormt, betekent bestrooid of bespat, hetgeen is afgeleid van het kleurenpatroon op het huisje (*Fig. 5*).

Het derde deel van de wetenschappelijke naam is de naam van de auteur die de soort voor het eerst heeft beschreven. In dit geval O.F. Müller die de soort in 1774 beschreef aan de hand van exemplaren die in Italië verzameld waren.

De Nederlandse naam Segrijnslak is afgeleid van segrijn. Segrijn of chagrijn (< chagrin, Frans; < sagri, Turks) is fijn leer met een korrelig oppervlak. Dit slaat op de onregelmatige oppervlaktestructuur van de schelp. In culinaire kringen is de slak ook bekend als Kleine wijngaardslak. De Engelse naam van de soort is Brown garden snail, verwijzend naar de kleur van de schelp en zijn biotoop (zie figuur 2). De Duitse en Franse naam zijn Gefleckte Weinbergsschnecke en Escargot petit-gris

Beschrijving

De schelp is iets scheef bolvormig en heeft een ribbelige onregelmatige structuur. De kleur is geelbruin met donkerder banden en geelbruine vlekjes. De hoogte is 25-35 mm en de breedte

25-40 mm. Alhoewel het een flink uit de kluiten gewassen slak is, is het toch het kleinere neefje (of nichtje, want deze slak is hermafrodit) van de nog grotere Wijngaardslak (*Helix pomatia*). Hij heeft een grote mondopening met een verdikte witte omgeslagen lip. Er is geen navel aanwezig.

Voorkomen

De segrijnslak is een Europese soort die aan de kusten van de Noordzee, Atlantische oceaan, Middellandse Zee en Zwarte Zee voorkomt. Ook in andere werelddelen is de soort door toedoen van de mens terechtgekomen. Hij is niet strikt aan de kust gebonden en komt ook wel meer landinwaarts voor, maar dan meestal in sterk door de mens beïnvloede milieus zoals tuinen en parken. De noordgrens van zijn areaal ligt iets noordelijker dan Nederland. Het zwaartepunt van de verspreiding in Nederland ligt in het westen, met enkele andere vondsten in het rivierengebied en Zuid-Limburg (zie *Fig. 6*). Hoewel het in het stedelijk gebied een veel voorkomende soort is, behoort hij niet tot de meest algemene soorten. In de regio Amsterdam, die uit 432 km-hokken (km²) bestaat, komt de soort in 163 km-hokken voor, terwijl het haarslakje in 367 hokken voorkomt. Ook in Zoetermeer is de soort nog niet in alle kilometer-hokken gevonden, maar dat zullen er met goed zoeken zeker meer kunnen worden (zie *Fig. 7*).

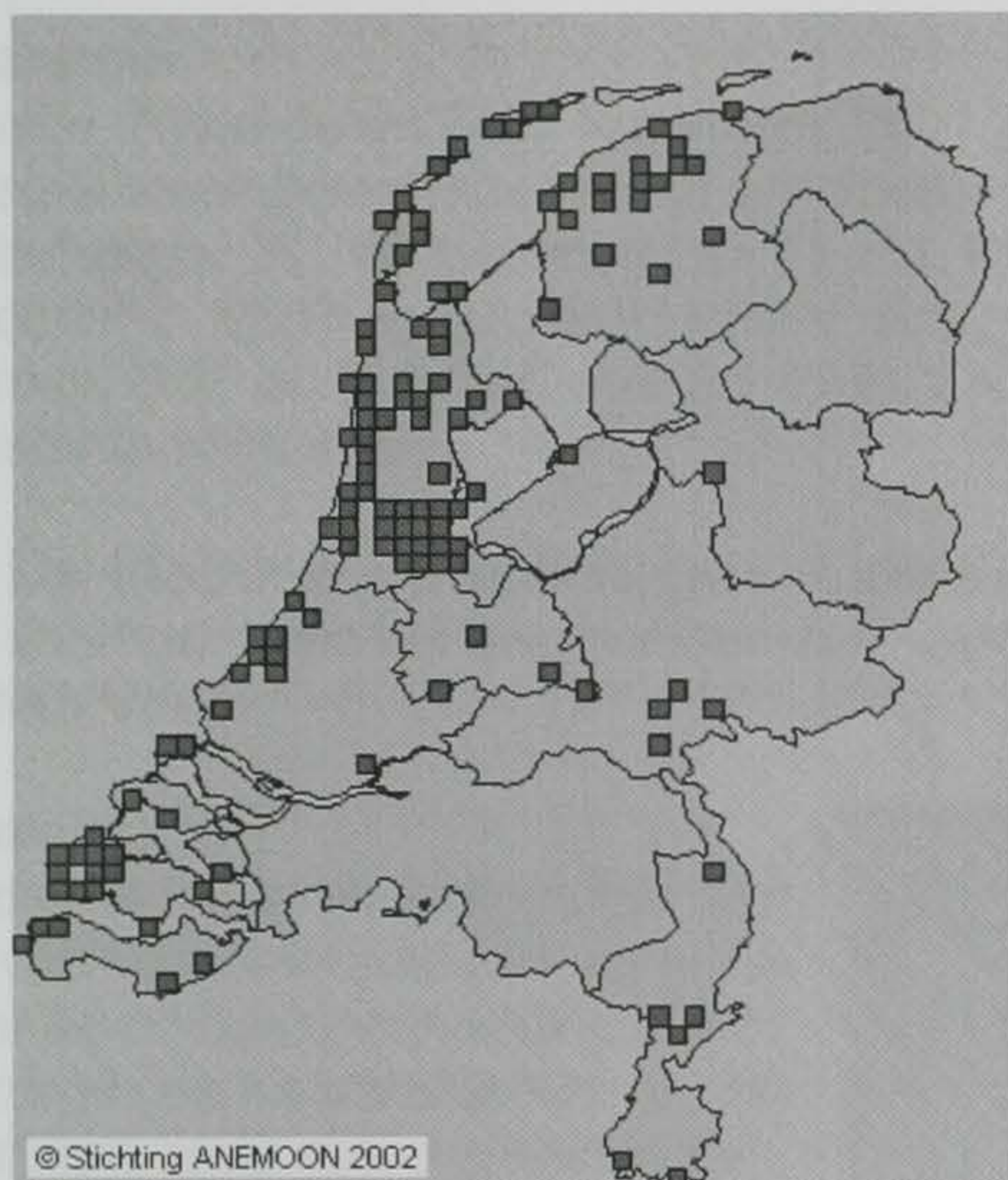

Fig. 6 Nationale verspreiding

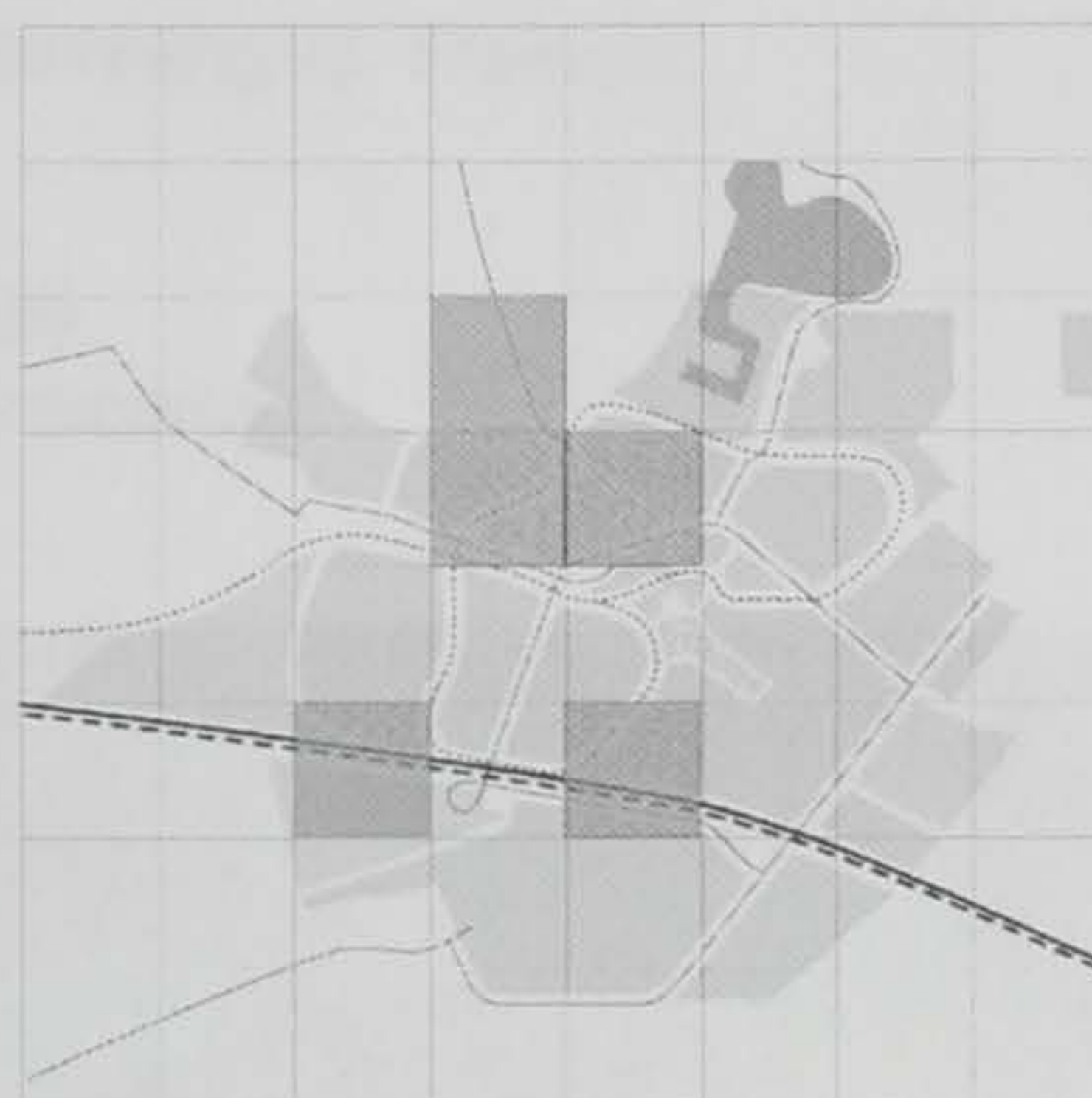

Fig. 7 Locale verspreiding

Ecologie

De segrijnslak komt voor op zeer uiteenlopende terreinen, maar heeft in Nederland een voorkeur voor de omgeving van menselijke bebouwing, vooral in tuinen en parken. Hij of zij staat bekend als alleseter, mijn ervaring is dat ze althans in mijn tuin nogal kieskeurig is. Eigenlijk eten ze alleen van de Hosta en dan vooral de groene en veel minder een grijsgroen exemplaar. De groene Hosta is aan het eind van het seizoen vrijwel kaal gevreten door de Segrijnslak en andere slakken. Behalve de fraai getekende slakken krijg je hier wel wat voor terug. Egels en zanglijsters hebben deze slakken op hun menu slaan, al heb ik de indruk dat de laatste soort alleen de kleinere exemplaren te grazen neemt, gezien de resten die hij op de "smidse" achterlaat.

Schade en nut

Sommige mensen zouden deze soort liever chagrijnshelp noemen, omdat ze zo chagrijnig worden van deze beesten die hun tuinplanten opeten. De soort kan zich inderdaad tot een plaag ontwikkelen en aanzienlijke schade aan groenten en siergewassen veroorzaken. De andere kant van de medaille is dat deze soort ook een economische waarde vertegenwoordigt.

In Aardenburg staat de slakkenkwekerij "In Den Wijngaard", een kwekerij van *Helix aspersa*, die veel van deze slakken aan restaurants leveren. Voor de liefhebbers staat er in het boek over de weekdieren van Amsterdam een recept voor de Segrijnslak.

Het is gezien zijn biotoop en algemeenheid begrijpelijk dat de soort niet in de Flora- en Faunawet is opgenomen. Toch komt de soort wel in de Nederlandse wetgeving voor. Samen met drie andere slakken, Wijngaardslak, Gewone alikruik en Achaatslak, staat hij in

Gezondheids- en welzijnswet voor dieren als diersoort die in Nederland gehouden wordt, met het oog op de productie van die dieren afkomstige producten.

Literatuur

Bruyne, Rykel de en Tello Neckheim, 2001. Van nonnetje tot tonnetje. De recente en fossiele weekdieren (slakken en schelpen) van Amsterdam. Schuyt & Co, Haarlem.
Gittenberger, E., W. Backhuys en Th.E.J. Ripken, 1984. De landslakken van Nederland. Stichting Uitgeverij KNNV, Hoogwoud.
Kerney, M.P. en R.A.D. Cameron, 1980. Elseviers slakkengids. Elsevier, Amsterdam/Brussel.

6. De kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)

als voorbeeld van het beschermen van habitatrichtlijnsoorten

Johan Vos

Aanleiding

Nadat de kleine modderkruiper aan de van Leeuwenhoeklaan vorig jaar voor de nodige opschudding heeft gezorgd (zie kwartaalbericht nr. 39) is hij inmiddels ook opgevist in de singel grenzend aan de natuurvriendelijke oevers onderaan de meerpolderdijk. Tijd om eens wat dieper in te gaan op de biologie en de bescherming van dit visje.

B. Crombaghs

Fig. 8 Kleine modderkruiper

Kenmerken en levenswijze

Het gaat om een slank, zijdelings samengedrukt visje dat 8-13 cm groot kan worden.

De grondkleur is geelachtig met een donkerbruine band over de rug van kop tot staart. Deze band wordt ter weerszijden begrensd door een smallere, vaak in vlekken opgeloste streep. De rug- en staartvin zijn grijs met zwarte stippels en vlekjes. Prof. H. Schlegel zegt in 1870 over de kleine modderkruiper "de kleine modderkruiper is onder de inheemsche soorten gemakkelijk te herkennen aan een gevorkt stekeltje, hetwelk men aan weerszijde voor het oog waarneemt; en het is wegens dit kenmerk, dat hij van de overige soorten onder de geslachtsnamen *Acanthopsis* of *Botia* afgezonderd werd".

H Nijssen en S.J. de Groot (1987) constateren dat de kleine modderkruiper is aangewezen op fijne, modderachtige bodems. Bodemmateriaal (detritus) wordt opgezogen, waarna het voedsel van de bodemresten wordt gescheiden. De resten worden in de kieuwholte gebracht en vervolgens met het uitademingswater afgevoerd. Indien er genoeg voedsel aanwezig is, doch geen materiaal om deze gelijktijdig op te nemen, kunnen modderkruipers dood gaan. De relatie tussen bodem en vis blijkt uit de Nederlandse naam, het happen in de bodem uit de Duitse naam "Steinbeisser". Het kieuwoppervlak van kleine modderkruipers is relatief veel groter dan bij andere zoetwatervissen. Dit is een aanpassing aan hun levenswijze om gedurende lange perioden in de bodem ingegraven te liggen. Soms is de zuurstofvoorziening zo gering, dat zij aan het oppervlak van het water komen om atmosferische lucht in te ademen. De luchtbel komt in de darm terecht, waar de zuurstof door het bloed wordt opgenomen.

Kleine modderkruipers paaien van april tot juni; hun eieren worden op waterplanten afgezet.

Biotoop en zeldzaamheid

Schlegel zegt hierover "dit vischje wordt in het grootste gedeelte van Europa, noordelijk tot Groot-Brittannië en Scandinavië aangetroffen. Het houdt zich op in stromende, of ook wel in staande wateren, in plaatsen waar de grond zandig of steenachtig is". Ook wordt nog opgemerkt dat "zij mager zijn en dat hun vleesch taai is;

niettegenstaande deze hoedanigheden en dat zij zoo klein zijn, worden zij in sommige streken van Duitschland, door het volk gebraden en gegeten". Redeke (1941) zegt dat deze kleinste onzer modderkruipers in Nederland op tal van plaatsen in zoete tot zwak-mesohaliene (=licht brakke) binnenwateren voorkomt.

Nijssen en de Groot constateren dat de soort in Nederland vrij algemeen voorkomt in vele, vaak kleine wateren, doch nooit in grote aantallen. In het westen en noorden van ons land regelmatig voorkomend, doch bij velen onbekend door zijn geringe afmetingen en zijn nachtelijke activiteit.

Europese wetgeving

Wat de bescherming betreft valt de kleine modderkruiper onder de Europese habitatrichtlijn die in 1992 is opgesteld en ondertekend door bijna alle Europese landen. Hoewel de soort hier vrij algemeen voorkomt heeft Nederland een bijzondere verantwoordelijkheid omdat een belangrijk deel van het natuurlijke verspreidingsgebied binnen de grenzen van ons land valt. Samen met de vogelrichtlijn beoogt de habitatrichtlijn de bescherming van dieren en planten te garanderen in een Europees netwerk van natuurgebieden. Dit nog op te richten netwerk heet "Natura 2000" en is de vertaling van de Ecologische Hoofdstructuur naar Europese schaal. Dit netwerk moet worden gerealiseerd door de aanwijzing van gebieden, op basis van ecologische criteria, door de individuele lidstaten. De aanwijzing van gebieden is voor de meeste landen pas in de afgelopen jaren van de grond gekomen, waarbij Nederland door het Europese Hof al op de vingers is getikt omdat dit proces veel te traag verliep. Daarnaast is het ook nog zo dat aan de aanwijzing van de gebieden in heel wat gevallen geen gedegen veldonderzoek ten grondslag ligt.

Een nieuwe manier van werken in de ruimtelijke ordening

Vorig jaar nog was ten gevolge van bouwactiviteiten ten behoeve van de Betuwelijn het leefgebied van de kleine modderkruiper in het geding. De rechter liet de bouw stil leggen daar hij er gezien de huidige omstandigheden niet van overtuigd was dat er voldoende beschermd gebied aangewezen is om deze soort veilig te stellen.

Overigens heeft iedereen die iets wil "ontwikkelen" de (zorg)plicht om vantevoren, op eigen kosten te onderzoeken of er beschermde soorten in het te bebouwen gebied aanwezig zijn. Worden die soorten aangetroffen dan dwingt zowel nationale als internationale wetgeving dat ook de natuurbelangen meegewogen worden in de besluitvorming. In het uiterste geval kan zo'n afweging bijvoorbeeld aanleiding zijn tot een andere locatiekeuze. Valt de afweging echter negatief uit voor bijvoorbeeld de kleine modderkruiper dan dient bij het ministerie van LNV een ontheffing aangevraagd te worden. Om die te krijgen moet een plan worden opgesteld met maatregelen die ervoor zorgen dat de kleine modderkruiper zo min mogelijk schade ondervindt van de ingreep. Om dit goed te kunnen doen is kennis nodig van de biologie en de verspreiding van de soort. Dit soort kennis hebben de plannenmakers

van nature meestal niet en de op het laatste moment ingehuurde ecologische adviesbureaus staan dan met hun rug tegen de muur. Het levert ze veel opdrachten op, maar bevredigend is de hele gang van zaken natuurlijk allerminst. Een betere manier zou zijn dat het ministerie van LNV, al dan niet in samenwerking met de provincies de verantwoordelijkheid voor het in kaart brengen van habitatrictlijnsoorten als de kleine modderkruiper voor hun rekening nemen. Het resultaat van dit onderzoek vormt dan enerzijds de basis voor het verantwoord aanwijzen van habitatrictlijngebieden en anderzijds kunnen deze verspreidingskaarten gebruikt worden ten behoeve van de planologie en ruimtelijke ordening. Wordt er dan nog een enkele keer ergens in een stad een kleine modderkruiper opgevist, dan zal niemand daar meer van wakker hoeven liggen. Uiteindelijk zou deze aanpak mijns inziens een logisch gevolg moeten zijn van het ondertekenen van internationale natuurbeschermingsverdragen door Nederland. En dat komt een soort als de kleine modderkruiper alleen maar ten goede!

BUITEN DE VERENIGING

7. KNNV-hommelproject 2003

Johan Vos

In 1994 organiseerde de KNNV een hommeloekactie. De resultaten van deze actie zijn gepresenteerd en nog na te lezen in het prachtige themanummer van Natura dat in november 1995 uitkwam. Ook Ben Prins heeft in Zoetermeer indertijd de nodige aandacht besteed aan deze actie. (zie kwartaalbericht nr. 5.11 en 13 van juli 1994 en nr. 8.6. van april 1995).

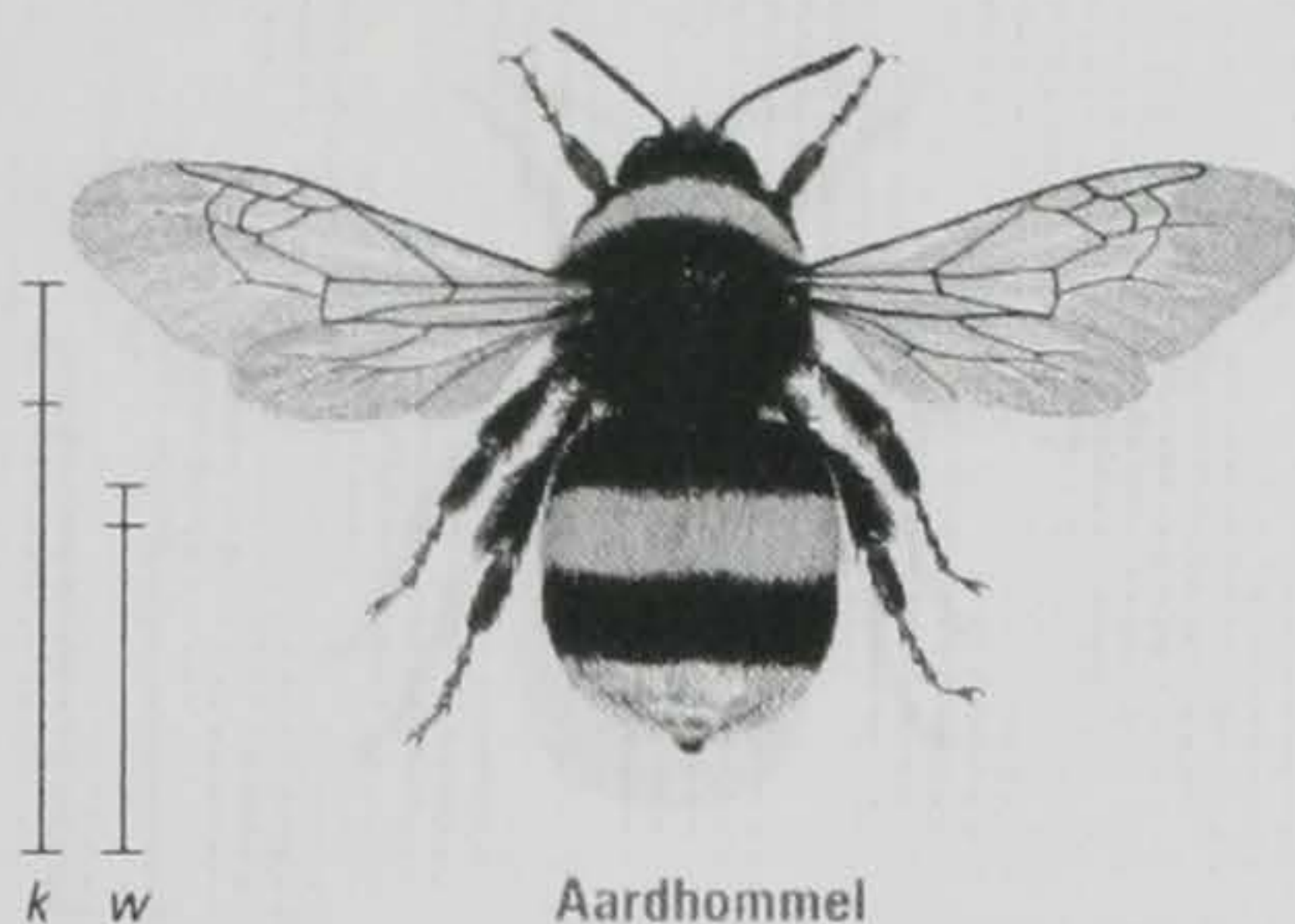
Dit jaar is de KNNV weer op zoek naar hommeltellers. Hommels spelen een grote rol bij de bestuiving van wilde- en gekweekte planten, ook in uw achtertuin. Als de zon weer aan kracht wint komen de eerste hommelsoninginnen uit hun ondergrondse holletjes tevoorschijn. Dit zijn steevast de aardhommelsoninginnen. Hommels hebben een "hoge aaibaarheidsfactor" en spelen een belangrijke rol bij de zaadzetting van veel plantensoorten. Het zijn harde werkers die zelfs bij somber regenachtig weer actief zijn. Dit is mogelijk omdat ze zelf hun lichaamstemperatuur van 30-32 graden op peil houden. Over het algemeen gaat het de hommels goed, hoewel dat misschien niet voor alle zes soorten van de kaart in dezelfde mate geldt. De zes soorten van nu zijn dezelfde als die van 1994. Als nu ook weer veel mensen met de actie meedoen kunnen we de resultaten goed vergelijken met die van toen en eventuele trends ontdekken.

Wij doen dan ook een oproep aan alle Zoetermeerse natuurgroepleden om dit jaar, naast naar dagvlinders vooral naar hommels te kijken en de waargenomen soorten aan te tekenen op de bijgevoegde zoekkaart. Aan het eind van het jaar dan graag de kaarten bij ons inleveren zodat we een goede indruk van de Zoetermeerse hommelsstand krijgen. De ingevulde kaarten sturen we dan vervolgens naar de KNNV.

Rechtstreeks hommels melden via www.knnv.nl/hommels kan natuurlijk ook.

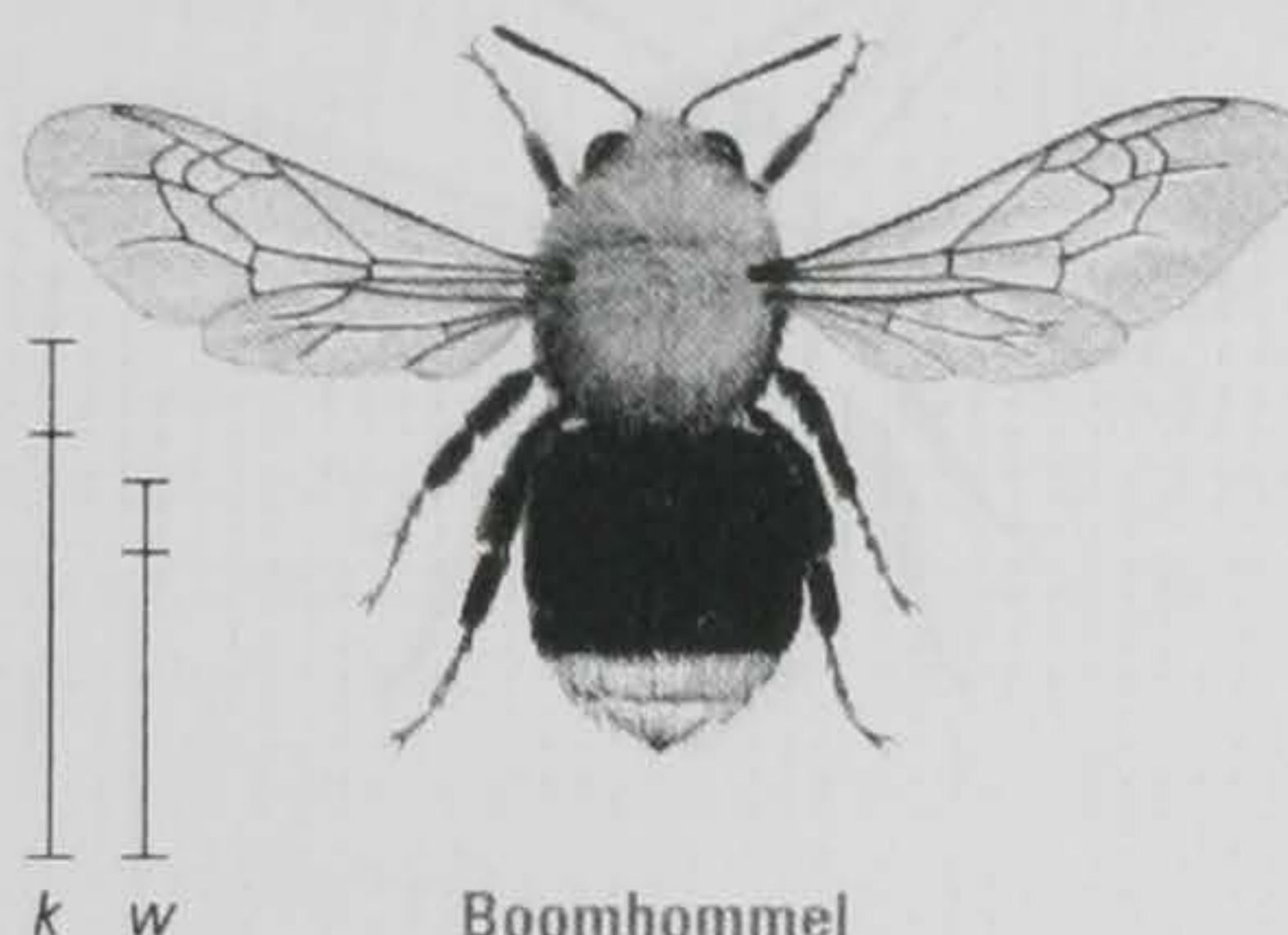
Hieronder nog wat aanvullende informatie per soort.
(afkomstig van de KNNV-hommelzoekkaart)

Aardhommel (Bombus terrestris)
 De koningin is 22 tot 28 mm groot. De soort vliegt al begin februari. De nesten bevinden zich ondergronds en kunnen uit wel 600 dieren bestaan. Deze soort kan verward worden met de kleine aardhommel (Bombus lucorum) maar van deze zijn de gele strepen citroengeel.

Aardhommel

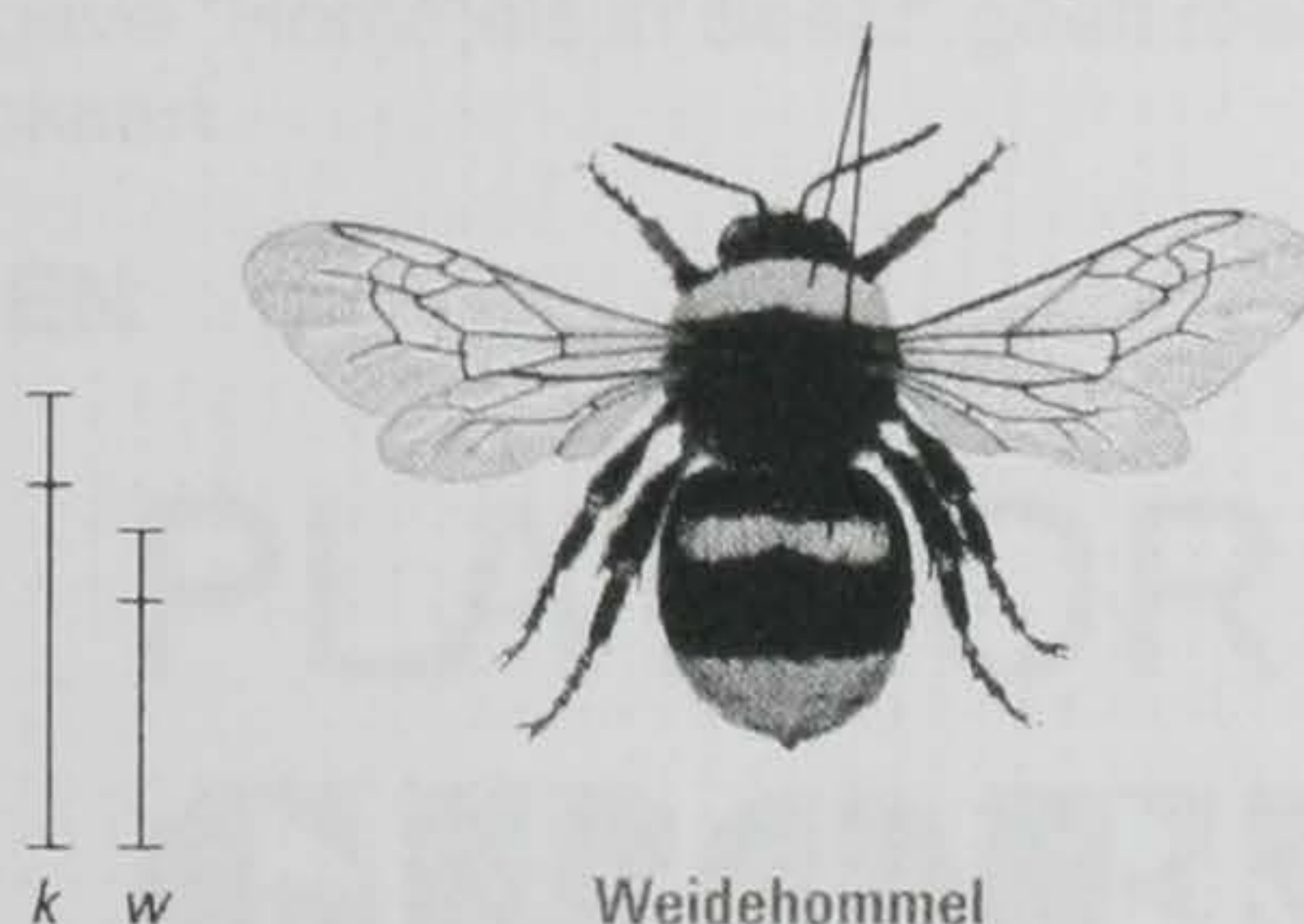
Boomhommel (Bombus hypnorum)
 De koningin is 18 tot 22 mm groot. De soort vliegt vanaf midden februari. De nesten liggen bovengronds in allerlei holten en bestaan uit 80 tot 400 dieren.

Boomhommel

soms zonder één of beide gele banden

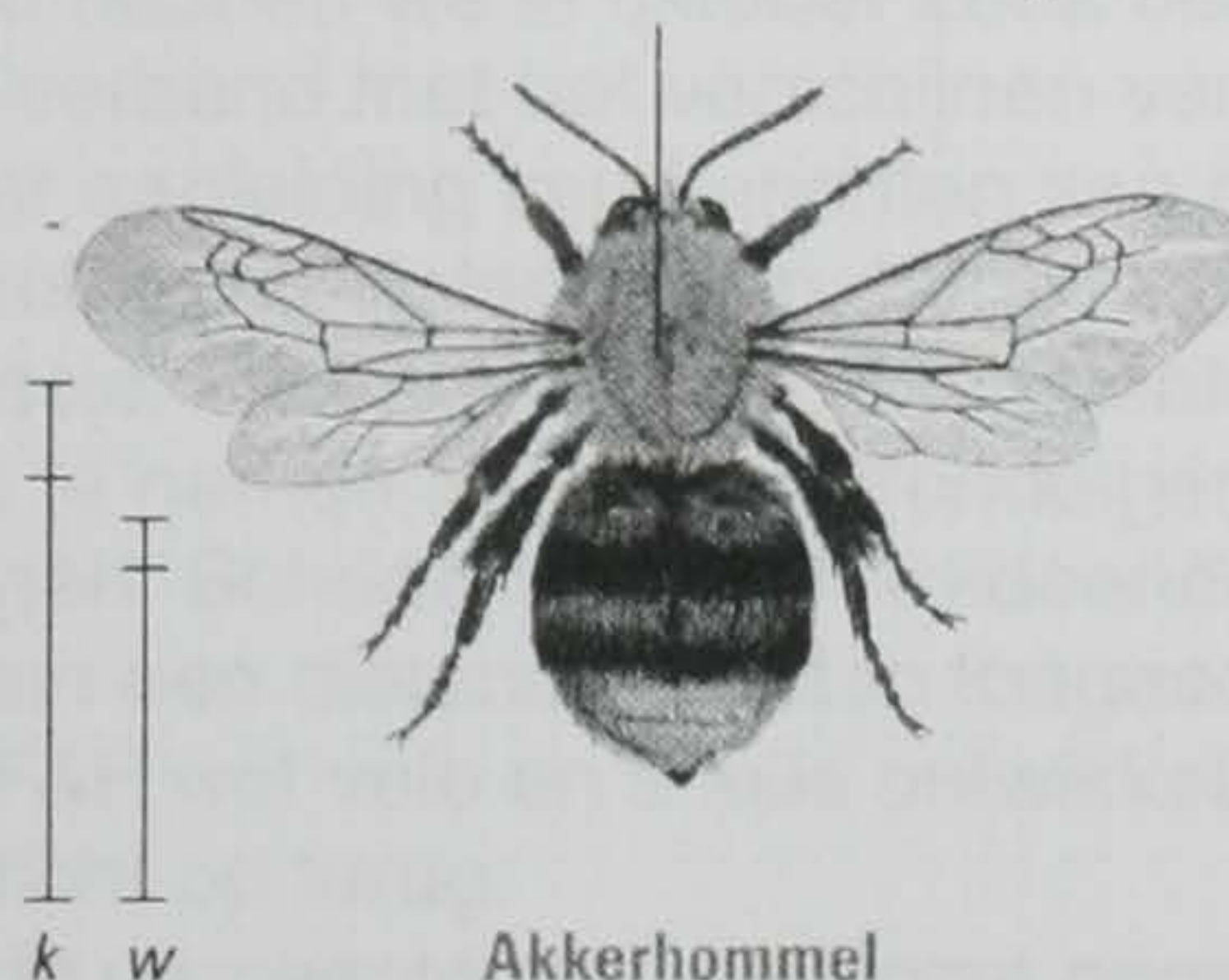
Weidehommel (Bombus pratorum)
 De koningin is 16 tot 20 mm groot. De soort vliegt vanaf eind februari. De nesten bevinden zich bovengronds tussen planten of in oude vogelnestjes, tussen rommel en bestaan uit 50 tot 200 dieren.

Weidehommel

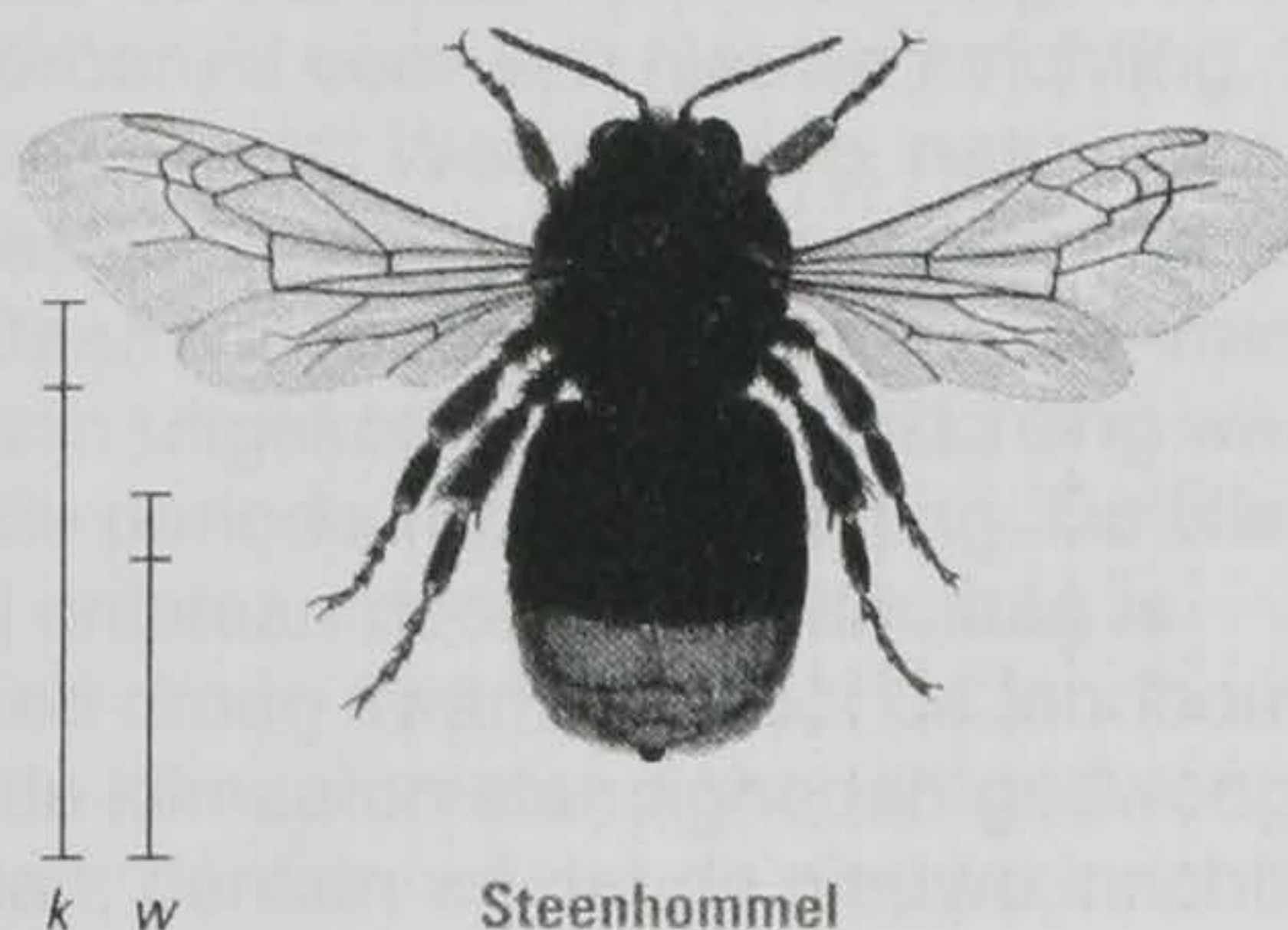
kan een zwart driehoekje hebben

Akkerhommel (Bombus pascuorum)
 De koningin is 18 tot 22 mm groot. De soort vliegt vanaf begin maart. De nesten bevinden zich onder mos of graspollen en bestaan uit maximaal 200 dieren. Er bestaan twee vormen in Nederland, een donkere vorm in het westen en een lichte vorm in het oosten.

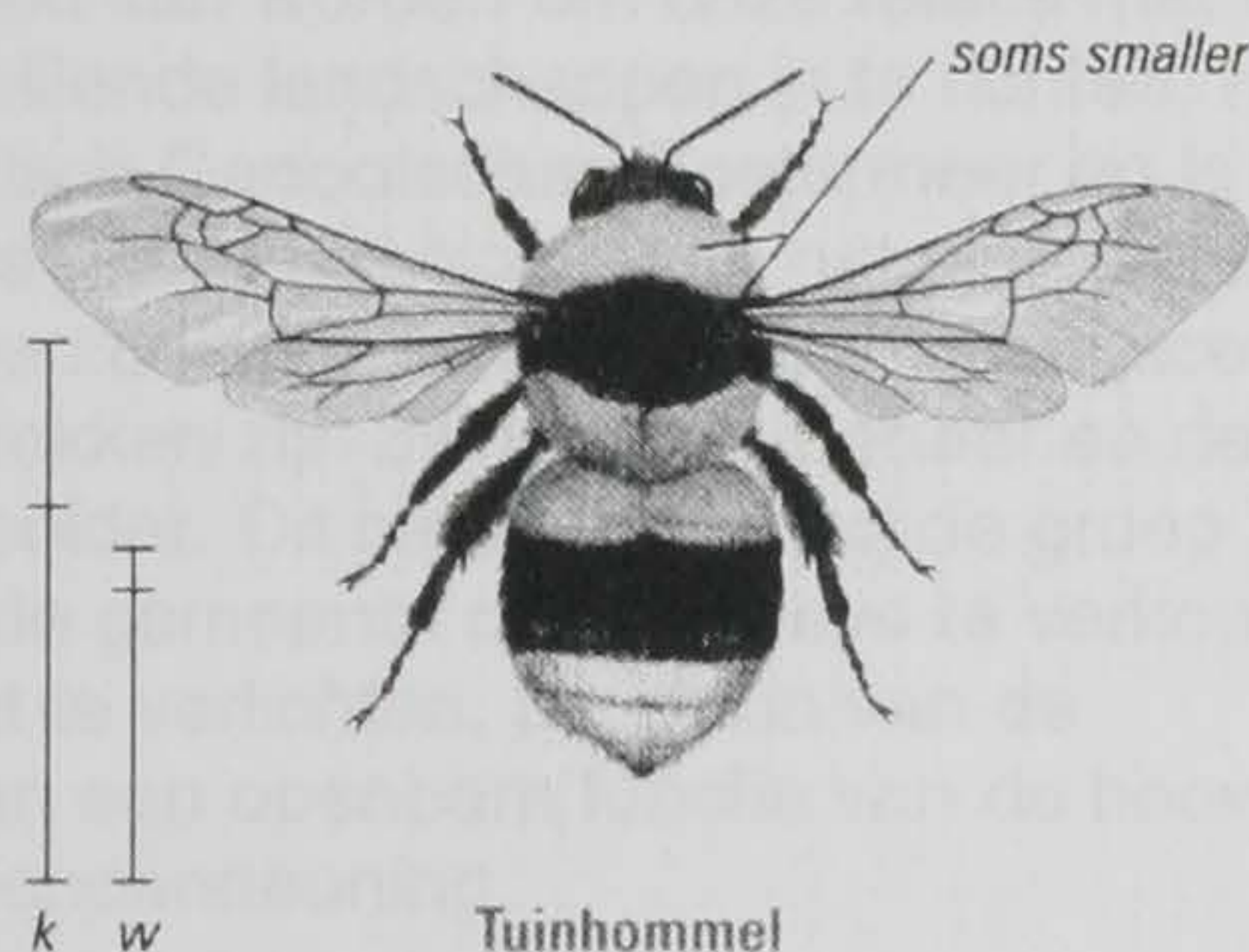

Akkerhommel

Steenhommel (*Bombus lapidarius*)
 De koningin is 22 tot 26 mm groot. De
 soort vliegt vanaf midden maart. De
 nesten bevinden zich onder
 boomstronken of stenen en bestaan uit
 100 tot 200 dieren. Deze soort lijkt op de
 veel zeldzamere grashommel (*Bombus
 ruderarius*) maar heeft rode i.p.v. zwarte
 haren aan de achterpoten.

Tuinhommel (*Bombus hortorum*)
 De koningin is 18 tot 26 mm groot. De
 soort vliegt vanaf half april. De nesten
 bestaan uit 50 tot 100 dieren.
 Tuinhommels komen overal voor maar
 zijn nergens algemeen. Deze soort lijkt op
 de veenhommel (*Bombus jonellus*) maar
 die is kleiner en komt waarschijnlijk? niet
 in Zoetermeer voor.

Wilt u meer weten over hommels?

De bij dit nummer gevoegde KNNV/IVN uitgave "Hommels in Beeld" geeft meer informatie over meer soorten op een uitklapkaart.

8. Berichten van PLATFORM GROEN

Bob de Lange

Turfberg 28

2716 LV Zoetermeer

tel/fcs 079 3200566

mail <bobdelange@freeler.nl

**PLATFORM
 GROEN**

In overleg met Vogelbescherming Nederland hebben we in oktober 2002 een zienswijze uitgebracht naar de Provincie, in verband met het verschijnen van het ontwerpbeleidsplan Flora en Faunawet. Naar aanleiding van berichten van de Wildschadecommissie over schade door Roeken en Holenduiven, hebben we twijfel geuit over de deskundigheid van de Commissie. Ook hebben we voorgesteld in die Commissie niet alleen belanghebbenden op te nemen (jagers en grondeigenaren), maar ook deskundigen van natuurverenigingen. Schade moet van voldoende omvang zijn en de oorzaak moet objectief aan een diersoort worden toegeschreven. Intussen zijn er rond de toepassing van de F&F wet vele en snelle ontwikkelingen gaande. We komen daar in een volgend bericht op terug.

Stadsnatuurplan en Waterplan, beide door de gemeente met veel inzet opgesteld en goedgekeurd, lijken wat op de achtergrond te geraken. Met name zien wij uit naar de plannen voor ieder van de grotere groengebieden die in het SNP (p. 3.41) in het vooruitzicht worden gesteld. We zullen in de Adviesraad Natuur en Milieu vragen stellen.

Voor de Nieuwe Driemanspolder worden door de betrokken overheden (provincie, gemeenten en waterschappen) plannen voorbereid voor een nieuwe inrichting. Drie nieuwe functies zullen in die plannen worden vervuld: Waterberging, natuur en recreatie. We hebben als Platform Groen destijds zwaar protest aangetekend tegen de plannen voor het Chinees Themapark. Daarna hebben we ons intern de vraag gesteld wat we dan wel zouden willen. We zijn uitgekomen op een inrichting waarin landschappen worden gereconstrueerd uit de periode van de verving. De Nieuwe Driemanspolder is immers als droogmakerij ontstaan doordat de veenlaag is afgegraven als brandstof tot er een kleigebied droog kwam dat voor de landbouw uitermate geschikt is. Nu we door veranderde klimaatomstandigheden gedwongen worden opnieuw het waterbeheer in te richten, denken wij dat de nieuwe inrichting van de Nieuwe Driemanspolder goed gebruikt kan worden om onze relatie met het water aanschouwelijk te maken door verschillende landschappen in te richten. Het plan heeft de volledige steun van het Historisch Genootschap Zoetermeer en is in de pers goed besproken. Op verzoek sturen we graag een kopie van het plan per E-mail. In dit plan speelt de Hoeve Meerzigt een belangrijke rol als voorlichtingscentrum van de instellingen en verenigingen die betrokken zijn bij het waterbeheer en de nieuwe inrichting van de Nieuwe Driemanspolder. Dit betekent dat wij de groep steunen die zich verzet tegen plannen van de gemeente om de hoeve te verkopen om de geldproblemen van de gemeente wat te verlichten. De steun van de woningbouwcorporaties voor het behoud van een openbare functie van de hoeve was geheel onverwacht en een belangrijke ondersteuning.

Intussen is duidelijk geworden dat de gemeente in de Nieuwe Driemanspolder de Floriade 2012 zou willen houden. Wij vinden dat erg laat, gelet op de uitspraak van Gedeputeerde v.d. Sar dat uitvoering van de nieuwe inrichting in 2006 zou beginnen. Gelet op de problemen die de Floriade dit jaar heeft opgeleverd, vrezen wij dat de gemeente zich opnieuw in financiële avonturen gaat storten in de hoop Zoetermeer op de kaart te zetten. Een eerste rondvraag onder de lezers van de Zoetermeerse Krant was vernietigend negatief over het Floriade plan. De geldnood van de gemeente heeft er ook toe geleid dat De Soete Aarde zal worden gesloopt, volgens plan, maar ook dat aan de bijna 20 groene clubs die er gebruik van maken geen vervanging zal worden geboden, zoals eerst was toegezegd. Intussen worden voor het gebruik van een vervangende ruimte bedragen genoemd die ook in de vrije markt worden gevraagd en drie maal hoger liggen dan de gemeente voor clubs uit de sector Welzijn zal berekenen. De discussie spitst zich nu wat toe op het (geldelijk) nut dat de groene clubs voor de gemeente zouden hebben.

In dit verband melden wij dat we een oude toezegging van bouwbedrijf DURA weer hebben geactiveerd. Toen we (in 1998) bezig waren fondsen te zoeken voor ons plan Wielewaal, heeft DURA een bijdrage van Fl 40.000,- in natura toegezegd. Destijds zijn wij er echter in geslaagd van de Provincie een subsidie te krijgen, die de andere bijdragen zou verdubbelen. Een bijdrage in natura viel daar echter niet onder. Wielewaal hebben we op andere wijze rond gekregen en met DURA is afgesproken dat we hun bijdrage tegoed mochten houden. Intussen hebben we een plan ontwikkeld voor het gebied aansluitend op Wielewaal, meer richting van het oude gemaal. We hebben met DURA vatsgesteld dat de oude toezegging nog steeds van kracht is en trachten het project te koppelen met andere plannen die de gemeente in dit gebied ontwikkelt.

Ook boer Wim van Rijn heeft in dit gebied plannen, hij stuurde ons tijdig een kopie en we hebben op grond van een gesprek ter plaatse voorlopig geconcludeerd dat de twee plannen in elkaar gepast moeten kunnen worden.

We hebben nauw overleg met ons lid Stichting Bomen Overleven (St.BOL) over het verlenen van kapvergunningen. De aanvragen worden in Het Streekblad aangekondigd, met de mogelijkheid van een bezwaar. In gevallen waar de aanvraag werd gemeld als "op verzoek van omwonenden" is St.BOL de omwonenden gaan vragen en die wisten van niets, resp. waren fors tegen het kappen. Aangezien niet te verwachten is dat iedereen wekelijks de berichten met aandacht leest, hebben we erop aangedrongen daarnaast bij de omwonenden een brief in de bus te doen met een aankondiging van de aanvraag voor een kapvergunning. Dit zal nu als vaste procedure worden ingevoerd.

9. StadsnatuurNieuws

Tilly Kester

SNP-jaarverslag 2002

Het laatste SNP-jaarverslag is inmiddels uit. Dit jaarverslag sluit een periode van vier jaar af waar onder de vlag van het Stadsnatuurplan een overweldigende reeks activiteiten heeft plaatsgevonden. Het verslag is gratis te verkrijgen bij de gemeente, tel 079- 3469662 (afd. BenO, NME-team)

ZOETER
MEER
KLEUREN

Natuur in beeld

In kwartaalbericht nr.38 werden de resultaten van de vlinders die vorig jaar door bewoners bij de gemeente zijn gemeld door Peter van Wely en Anja van Beek van commentaar voorzien. Het officiële eindverslag is in februari uitgekomen en op te vragen bij de gemeente, zie boven.

Ook in 2003 kan iedereen weer dagvlinders melden. Via de website van de gemeente: www.zoetermeer.nl, vervolgens Natuur, Groen en Water en dan Natuur in Beeld. Of via het bij dit kwartaalbericht gevoegde formulier of telefonisch bij mij: 079-3469662.

Natuurvriendelijke oevers aan de Meerpolderdijk

Vorig jaar heeft "Natuurbalans, Limes divergens" de natuur aan de oevers onderaan de meerpolderdijk voor de tweede keer geïnventariseerd. In vergelijking met de eerste inventarisatieronde bleek dat:

1. zowel het aantal soorten als het aantal bijzondere soorten toegenomen is.
2. het aantal grasland- en waterplantenvegetaties toegenomen is
3. de visfauna geprofiteerd heeft van het verbeterde biotoop voor limnofiele vissoorten
4. het gebied als voortplantingsbiotoop voor amfibieën verbeterd is.
5. het gebied als leefgebied voor dagvlinders verbeterd is.
6. bijna alle libellensoorten die in de landschapsecologische regio "zeekleigebieden" voorkomen in het gebied worden aangetroffen.

Al met al een mooi resultaat!

Natuurlijke tuinenmanifestatie op zaterdag 12 april

Ook dit jaar weer organiseert "Groei en bloei" samen met de gemeente op het Promenadeplein de natuurvriendelijke tuinenmarkt. Het thema is water en ook dit jaar weer geeft een groot aantal natuurverenigingen acte de presence. De gemeente verkoopt traditiegetrouw inheemse planten voor in de tuin.

Natuur in de wijk

Dit jaar zullen de Zoetermeerse natuurverenigingen in de wijk Rokkeveen weer diverse natuur-naast-de-deurexcursies organiseren. Zie voor de data, de Natuur- en Milieuagenda achterin dit blad. Tevens is er een SNP-wijkfolder van Rokkeveen beschikbaar.

25 jaar natuurtuin in het Westerpark

De natuurtuin is aangelegd in de winter van '77/'78 en dus vieren we dit voorjaar haar 25 jarig bestaan. Op zondag 18 mei zal er een feesttent bij het Westpunt worden neergezet met daarin en omheen een hele reeks activiteiten en bezienswaardigheden zoals:

1. Een "Vroege Vogelexcursie" verzorgd door Hanneke Hoogvliet van de Vogelwerkgroep. Start 6.00 uur bij het Westpunt
2. Ieder even uur vanaf 10.00 tot 16.00 uur een rondleiding door de natuurtuin onder leiding van een van de natuuringidsen
3. Een debat rond het middaguur tussen de ontwerper van toen en de beherenden van nu.
4. Een workshop met als thema "Water"
5. De presentatie van 25-jaar natuurontwikkeling in de tuin met veel historisch materiaal op panelen tentoongesteld.
6. Kunstuitingen van bewoners die ooit geïnspireerd werden door de natuurtuin.
7. Een expositie van foto's die in de natuurtuin genomen zijn
8. Toegepaste "natuurtuinkunst" door Terra in en rond de tuin
9. Fotozaak Linthout uit de Dorpsstraat stelt een expositie samen van trouwfoto's die door de jaren heen genomen zijn in de natuurtuin.
10. Een reunie van iedereen die, zowel beroepsmatig als als vrijwilliger bij de tuin betrokken is (geweest)

En nu maar hopen op mooi weer!

10. Botanische dag op 8 februari j.l. in de Boshoeck in Schiedam Johan Vos

Jaarlijks wordt speciaal voor KNNV'ers een themadag georganiseerd over een botanisch onderwerp. Dit keer stond de duinflora op het programma. In het duingebied is is nog al wat gaande dat van grote invloed is op de vegetatie, de steeds toenemende recreatiedruk, oprukkende bungalowparken, uitstervende konijnenpopulaties, natuurontwikkelingsprojecten met allerlei nieuwe kansen voor pionierplanten, enz. Of het komt omdat Eddy Weeda op het programma stond weet ik niet maar de opkomst was overweldigend. Eddy moest echter wegens ziekte verstek laten gaan. Hij werd vervangen door Gert-Jan de Bruin die allerlei processen in het duin aan de hand van de vegetatie wist zichtbaar te maken. Wandelende duinen die worden vastgelegd door kruipwilg en zandzegge, de vlier en liguster die in de schaduw van hun eigen dode takken leven, de zoutgevoelige eik die alleen in dwergvorm in kommen groeit, woestijnbewoners als vroegeling, ruw vergeet-mijnietje, kandelaartje en muurpeper die als winterannuël overleven en natuurlijk het

ontbrekende effect van snoeiende konijnen die zo ongewild "verstruiking" veroorzaken met als gevolg een enorme nachtegalenstand in het duin. Leuke onderwerpen op zeer toegankelijke wijze gebracht! Vervolgens twee technische verhalen met veel cijfers en grafieken. In het eerste ging Cor ten Haaf in op het effect van het doorsnijden van de duinen bij Bergen ("de kerf"), vijf jaar geleden en in het tweede ging Dick van der Laan, botanisch oecologisch onderzoeker sinds 1958 verbonden aan biologisch station "Wevers Duin", in op de veranderingen in de begroeiing in de duinen van Voorne. Die veranderingen worden hoofdzakelijk veroorzaakt door activiteiten ten behoeve van de steeds verder uitdijende maasvlakte.

Als laatste spreker ging Kees Langeveld in op het herkennen van oude duinlandschappen in bestaande vegetaties in de bollenstreek. Ondanks de oprukkende bebouwing is het mogelijk om de ligging van de oude, afgegraven, ontkalkte duinen nog te traceren aan het voorkomen van bepaalde duinplanten. Planten houden vaak zeer lang stand in restanten van een landschap waar ze vroeger voorkwamen. Een inspirerend verhaal, die iedere plantenliefhebber aanspoort om zich te verdiepen in de cultuurhistorie van het landschap om daarna ook zelf buiten "het landschap te gaan lezen". Een jaarlijks terugkerende dag die ik iedereen kan aanraden.

11. Landelijke vlinderdag op zaterdag 8 maart in Ede **Johan Vos**

Ook dit jaar zat de grote zaal in de Reehorst weer vol. Vlinders en libellen zijn klaarblijkelijk nog steeds populair bij natuurliefhebbers. De vlinderstichting bestaat dit jaar 20 jaar en verwacht dat

de nieuwe vlinderatlas volgend jaar op de landelijke vlinderdag het licht zal zien.

Als eerste ging Chris van Swaay op zoek naar verschillen in aantalsontwikkelingen bij dagvlinders in de verschillende delen en/of begroeiingstypen van ons land. Je kunt Nederland niet alleen indelen in zuid, oost, noord en west maar ook fysisch-geografisch in duinen, heuvelland, hogere zandgronden, laagveen, zeeklei en rivierengebied. Qua begroeiingstypen gaat het om hei, open duin, bos, half natuurlijke graslanden, moeras, agrarisch en stedelijk gebied.

Het onderzoek van Chris bracht een aantal onverwachte feiten aan het licht. Het algemene beeld dat het over de hele linie slecht gaat met onze dagvlinders mag bekend verondersteld worden. De duinen zijn het rijkst aan vlinders, gevolgd door het (Limburgs) heuvelland en de hogere zandgronden. De trends zijn echter lang niet voor alle soorten overal gelijk. Wel doet het bont zandoogje het sinds het midden van de jaren '90 in heel Nederland goed. De bruine vuurvlinder echter doet het in Noord-Nederland slecht maar blijft in de rest van het land stabiel. De grote parelmoervlinder gaat in de duinen achteruit maar stijgt in aantallen op de Hoge Veluwe. Verklaringen voor deze verschillen zijn er eigenlijk niet. Ik moest in dit verband ook nog even denken aan het hooibeestje dat nagenoeg uit Zoetermeer verdwenen is en het in de duinen goed doet, zoals we vorig jaar zelf in Meyendel hebben kunnen zien.

De volgende spreker, Anton Baaijens besprak de vlinderstand in Zeeland. Resultaten van onderzoek op de beroemde Zeeuwse bloemdijken, in het heggenlandschap en in

de zeearmen waar nieuwe natuur volop in ontwikkeling is. Opvallend is dat Walcheren wat de vlinderstand betreft afwijkt van de rest van Zeeland. Het heggenlandschap op Walcheren wordt bijzonder gewaardeerd door het bont zandoogje. Ook het groot dikkopje en het oranjetipje hebben een voorkeur voor Walcheren. Opvallend voor mij was dat het oranje zandoogje in ieder km-hok in Zeeland in ruige bermen aanwezig is, vergezeld van het zwartsprietdikkopje. Het bruin blauwtje is in Zeeland een typische soort die veel op gehooide dijken voorkomt. En dan de eikepage die op alle eilanden gevonden wordt waar oude eiken staan. Het volgende verhaal kwam uit België. Voor de soortenrijkste hokken moeten we in oostelijk Limburg op de Mechelse heide zijn. 14 dagvlindersoorten worden daar in hun voortbestaan bedreigd. Onderzoekers van de universiteit van Antwerpen hebben geprobeerd te achterhalen wat de oorzaken zijn van die achteruitgang. Dit hebben ze o.a. gedaan door de soorten uitgebreid in het veld te observeren. Uiteindelijk waren de onderzoekers in staat om per soort een habitatkwaliteitskaart te maken. Zo komt kennis beschikbaar waar de beheerders direct mee aan de slag kunnen. De slotdia met de kleinschalige maaiplekken is mij in elk geval bijgebleven.

Van België gingen we naar Friesland. Peter de Boer deed namens de Friese libellenwerkgroep verslag. Van de 52 soorten planten zich er 41 in Friesland voort. De zuidoosthoek van Friesland is de meest libellenrijke regio. Ook kregen we nog een primeur, de donkere waterjuffer die uitgestorven werd geacht, is vorig jaar in de weerribben teruggevonden. Van allerlei zeldzaamheden en zwervers werd uitvoerig melding gemaakt.

Een nieuwe trend op de vlinderdag is het vertonen van korte films.

Drie prachtige films kregen we dit keer te zien: de zwarte heidelibel, voorjaar in de Cevennen en vlinders op de heide. Bewegende beelden blijken toch veel meer inzicht te geven in het dagelijks leven van libellen en vlinders.

En dan de oudvoorzitter van de vlinderstichting, Jan van der Made, tegenwoordig in Drente woonachtig ging in op de nachtvlinders in deze provincie. Hij wees ons op het gebrek aan kennis van deze interessante groep en kreeg, vanwege zijn verdienste voor de vlinders ook nog even een gouden vlinder uitgereikt.

Vervolgens ging Michiel Wallis de Vries in op het herstel van de vlindersstand in allerlei natuurontwikkelingsprojecten in het Noorden van ons land. Het ging om veelal agrarische terreinen die naar heide moesten worden omgetoverd en waar ingrepen in de periode 1990-1994 hebben plaatsgevonden. Als knelpunten voor een goede vlinderstand werden genoemd: een te grote afstand tot de bronpopulaties, kleine bronpopulaties, door het ontgronden zijn de terreinen natter geworden dan ze vroeger waren, de juiste waardplanten en waardmieren (voor de blauwtjes) ontbreken en de terreinen hebben (nu nog) een te uniforme vegetatiestructuur. In het onderzoek waren 10 heidesoorten en o.a. de volgende terreinen betrokken: de Ennemaborg, het Eexterveld, de Bakkeveense duinen, Aekingerbroek en de Tichelberg. Gekeken is o.a. naar de verspreiding en de eiafzetting van de soorten en tevens is de vegetatie beschreven. Voorlopige conclusie: de zeldzame soorten ontbreken. De kwaliteit van de nieuwe terreinen laat nog veel te wensen over. Waarschijnlijk is er veel meer tijd nodig.

En dan tot slot ging Kars Veling in op "de vlinderbaan tussen Utrecht en Amersfoort". Een project dat al veel in de publiciteit is geweest en in mei a.s. officieel van start gaat. De bedoeling is dat er ruim baan gemaakt wordt voor vlinders in een amoebevormig gebied tussen Amersfoort en Utrecht. De vlinderstichting gaat met

zoveel mogelijk participanten in het gebied afspraken maken. Dat zijn: het ministerie van defensie, particulieren, bedrijven, gemeenten, rijkswaterstaat, NS-railinfrastructuur enz. Wat al gebeurd is: er zijn met de gemeente Soest afspraken gemaakt over ecologisch groenbeheer, de stichting Waterlijn heeft in Amersfoort vlinderstruiken uitgedeeld aan bewoners met een tuin aan het water e.d. Het gaat zowel om algemene vlindersoorten als om de zeldzame. Zo zitten op militaire oefenterreinen veel hei- en kommavlinders, in het natuurgebied "De Treek" veel gentiaanblauwtjes en langs de spoorlijn bruine eikenpages. We zullen er de komende jaren nog veel over horen. Kortom het voorjaar kan beginnen! Ook deze dag kan ik iedereen aanraden.

12. Vreemde planten in Rotterdam

een nieuw boek in de stadsecologische reeks, uitgegeven door het natuurmuseum Rotterdam.

Johan Vos

Jaren geleden al, om precies te zijn op 16 januari 1997 en op 13 januari 1998 besteedde onze KNNV-afdeling aandacht aan de flora van Rotterdam. Joke Anema belichtte in 1997 vooral de "gewone stadsflora" en Remko Andeweg ging in 1998 specifiek in op de muurplanten. Verslagen van deze avonden kunt u nalezen in onze kwartaalberichten 16 en 20. Naast stadsplanten en muurplanten kent Rotterdam echter ook een grote hoeveelheid "vreemde planten". Voor Remko aanleiding om daar, samen met Piet Florusse in een nieuw boekje uitgebreid aandacht aan te besteden.

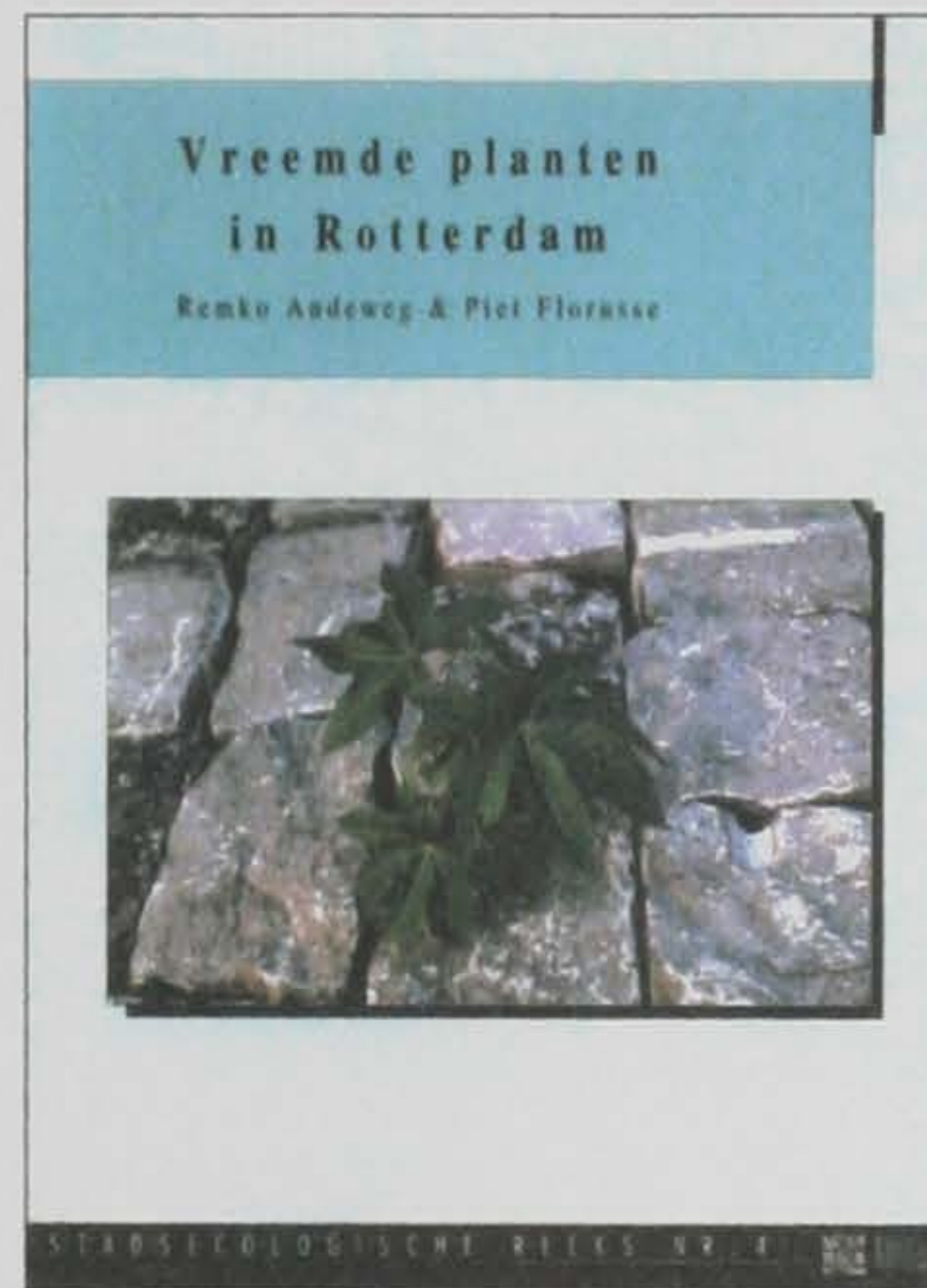

Fig. 9 Vreemde planten in Rotterdam

Vreemde planten zijn planten die met opzet of per ongeluk in Rotterdam terecht gekomen zijn en soms zelfs massaal en langdurig het straatbeeld bepalen. Dankzij deze planten is de Rotterdamse flora net zo multicultureel als haar menselijke bevolking. Als wereldhaven heeft Rotterdam al lang geleden haar reputatie als adventieveneldorado gevestigd. Adventieven zijn verstekelingen die onbedoeld meereizen met de een of andere (scheeps)lading; zo kennen we bijvoorbeeld graan-, wol-, ballastadventieven.

Voor na 1872, met de opening van de Nieuwe Waterweg nam de rijkdom aan adventieven snel toe. Sinds die tijd heeft dit verschijnsel regelmatig de aandacht getrokken van bekende plantenkenners. In de loop der tijd is veel materiaal verzameld en in het Nationaal Herbarium terecht gekomen. Naast een aantal inleidende hoofdstukken waarin de rol van de mens in de verspreiding van planten centraal staat, bespreekt het boek een dertigtal vreemde planten die permanent of regelmatig in Rotterdam voorkomen. Van elke soort is een foto afgebeeld die samen met informatie over uiterlijk, bloeitijd en groeiplaats het herkennen en vinden van de plant binnen ieders bereik brengt. Omdat de oorspronkelijke uitheemse flora in de meeste plantenboeken niet of nauwelijks aandacht krijgt is dit een uniek boek dat bovendien een interessant stadsecologisch fenomeen documenteert, aldus de flaptekst. Een minpuntje vind ik dat nergens de keuze voor de geportretteerde plantensoorten wordt gemotiveerd. Waarschijnlijk is gekozen voor aardige

voorbeelden van soorten waar leuke verhalen over te vertellen zijn. Een interessante aanvulling had wat mij betreft een overzicht geweest met alle vreemde planten met een globale aanduiding van de zeldzaamheid, achterin het boek. Desalniettemin is dit boek voor leden van onze plantenwerkgroep een aanrader! En om de prijs hoeft u het niet te laten.

Op welke manier kan de natuur in Nederland beter worden beschermd? Dit is een vraag die niet alleen de natuur, maar ook de mens en de maatschappij raakt. Het is een vraag die niet alleen de natuur, maar ook de mens en de maatschappij raakt. Het is een vraag die niet alleen de natuur, maar ook de mens en de maatschappij raakt.

De natuur in Nederland

De natuur in Nederland is een van de meest diverse en rijke ter wereld. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt.

De natuur in Nederland is een van de meest diverse en rijke ter wereld. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt.

De natuur in Nederland is een van de meest diverse en rijke ter wereld. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt.

De natuur in Nederland

De natuur in Nederland is een van de meest diverse en rijke ter wereld. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt. Het is een natuur die niet alleen de mens, maar ook de maatschappij raakt.

Illustration of a beetle, likely a ground beetle, shown from a dorsal view.

13. De Groeten uit Drenthe: Misleidende spiegelingen

Ben Prins, Vijverlaan 11, 7975BW Uffelte, tel 0521-35050300

Op water na kent de natuur vrijwel geen spiegellende oppervlakken. De meeste dieren weten dan ook niet, hoe zij moeten omgaan met glanzende voorwerpen, die de mens in hun leefomgeving heeft geplaatst. Hieronder volgen enkele trieste verhalen over misleidende spiegelingen, waarvan dieren het slachtoffer zijn geworden.

Een Kas is geen Waterplas

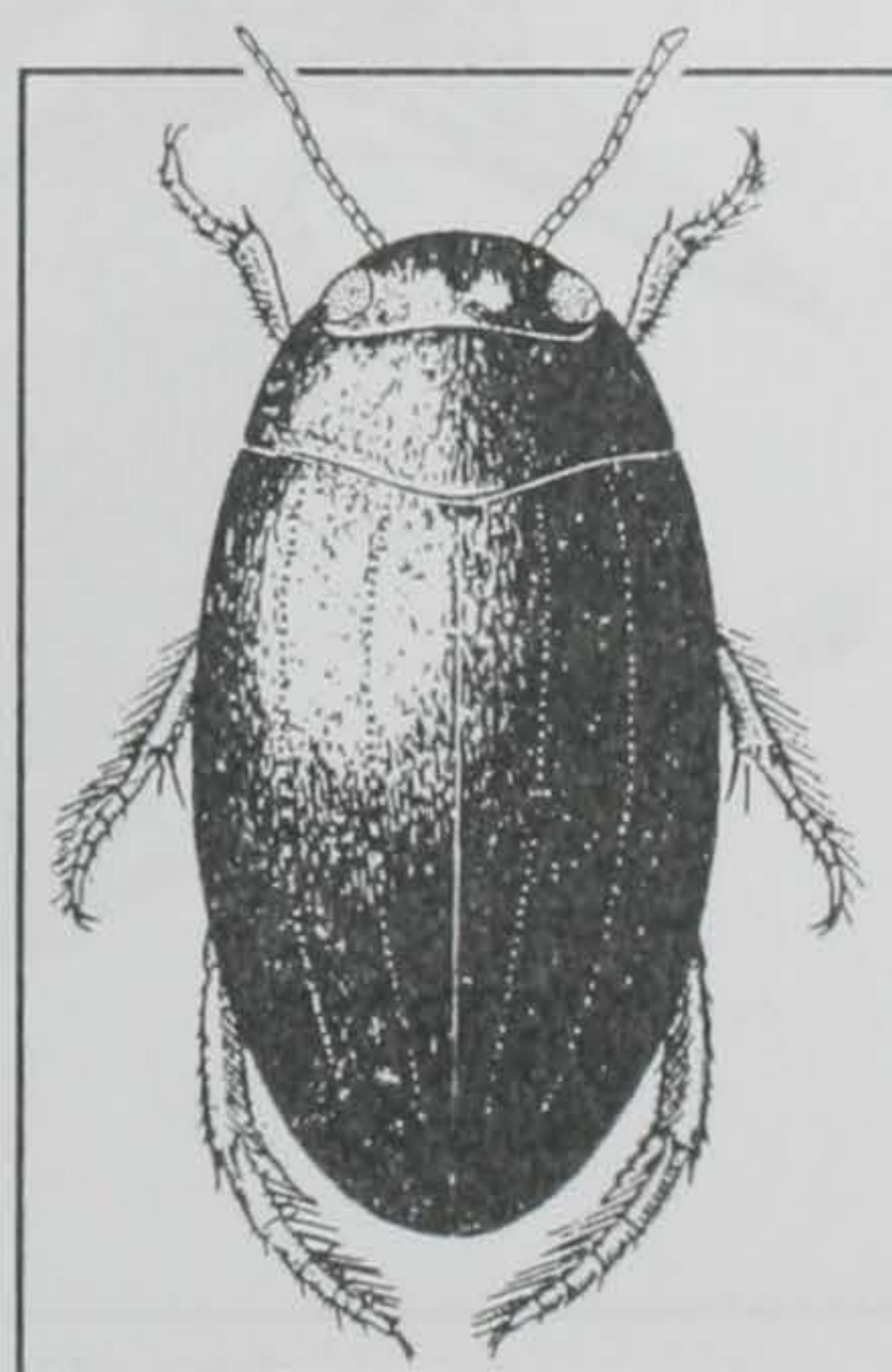
Misschien hebt u er nooit bij stil gestaan, dat er soorten waterkevers zijn, die niet alleen uitstekend kunnen zwemmen, maar ook prima kunnen vliegen. Om als soort te blijven voortbestaan, zijn deze waterkevers gedwongen om zo nu en dan het luchtruim te kiezen. Hoe zouden ze anders bij het uitdrogen van hun woonwater een nieuwe leefomgeving kunnen bereiken? Of hoe zouden ze nieuw ontstane sloten en plassen (en tuinvijvers!) kunnen koloniseren?

Bij droogte of overbevolking klimmen deze waterkevers 's-avonds uit het water, slaan de vleugels uit, en zoeken vanuit de lucht een nieuwe bestemming. Terwijl ze met grote snelheid op enkele tientallen meters boven de aarde voortsnelen, kijken ze voortdurend uit naar een geschikte landingsplaats. Zien ze de weerspiegelingen van water onder zich, dan weten ze instinctmatig, dat ze daar moeten zijn en laten ze zich zonder aarzelen naar beneden vallen. De natuur gaat er daarbij van uit, dat ze met een zachte landing in het water terecht zullen komen, want dat is het enige natuurlijke materiaal, dat licht weerkaatst.

Helaas voor deze dieren heeft de mens de natuur flink veranderd. Wie Nederland van uit de lucht heeft gezien, weet uit eigen ervaring, hoe ontstellend veel glazen kassen er overal staan, en hoe sterk deze kassen - juist als de zon laag aan de horizon staat - het zonlicht weerkaatsen. De kevers vertalen deze spiegellende glazen daken in een spiegellend wateroppervlak, laten zich vallen en verpletteren tegen het keiharde glas. Dodelijke spiegelingen. . .

Een auto-ongeluk

Tijdens een van onze herfstwandelingen over het Westersand, een uitgestrekt heideterrein ten noorden van de Havelterberg, kruisten wij een plek langs een breed zandpad, waar regelmatig auto's worden geparkeerd. Tot onze verbazing lagen hier in het zand, op kilometers afstand van open water, enkele dode zwarte waterkevers met opvallend roodachtige poten. Eerst vroegen wij ons af, hoe deze dieren op deze gortdroge plek verzeild konden zijn geraakt. Maar toen wij van de grond omhoog keken, glansde het antwoord ons tegemoet. De blinkend opgepoetste statussymbolen, die hier in een rijtje naast elkaar stonden, hadden met hun spiegellende daken deze onfortuinlijke kevers misleid. In plaats van in nieuw water te landen, hadden ze hun leven met een doodsmak geëindigd op een glimmend autodak.

Roodpootwaterkever, 6-9 mm

Gekraakte Juwelen

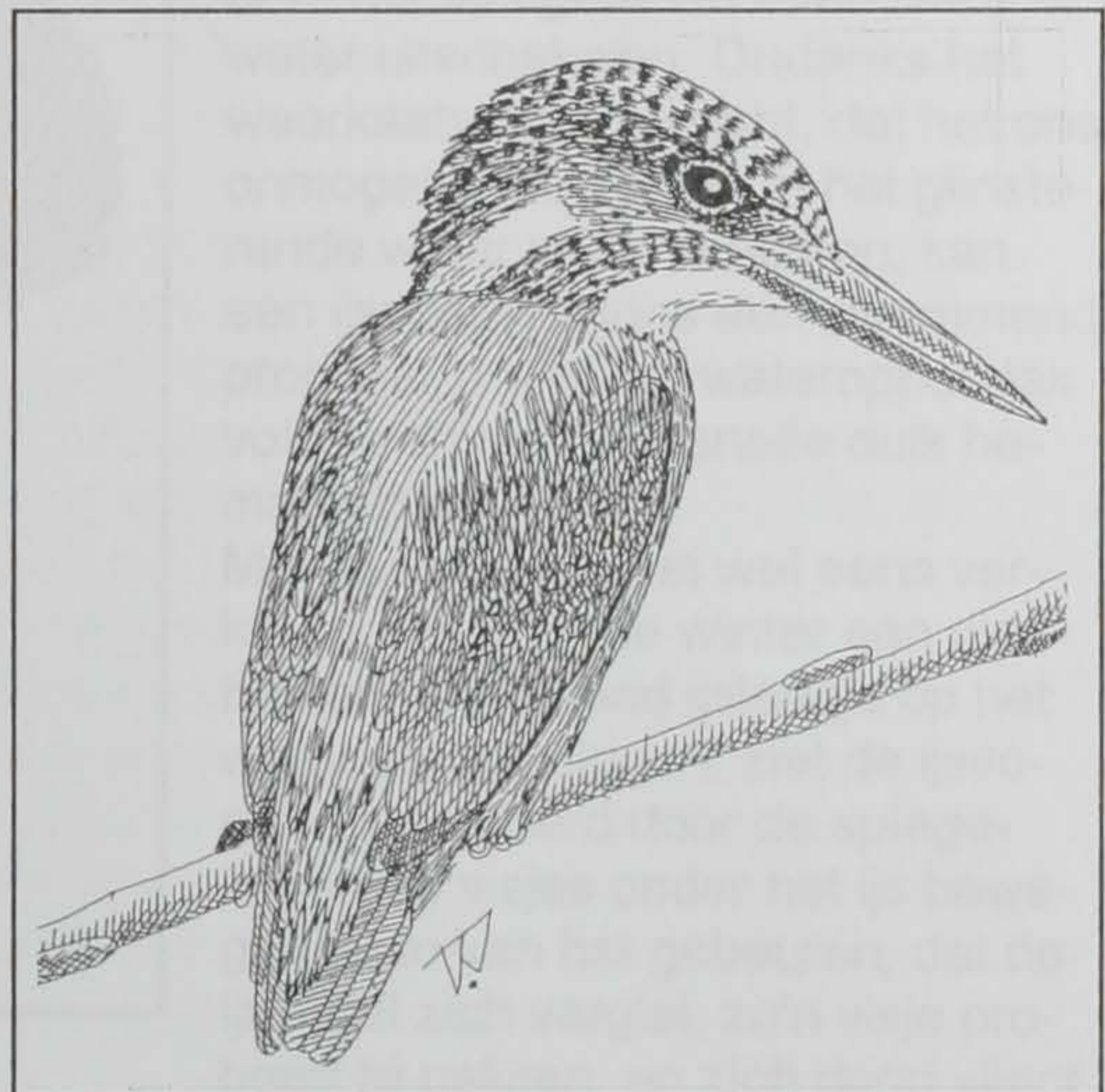
Door een paar bijna kamerhoge ruiten kijken wij vanuit de zithoek over een groot stuk van onze achtertuin. Een flink gedeelte daarvan werd gevormd door een "grasveld", waarin tussen de enkele grassprietten grote hoeveelheden pinksterbloemen, kruipende boterbloemen, paardebloemen en liggend walstro groeide. Niet direct een gazon, waarop een fanatieke tuinliefhebber trots zal zijn. Bovendien was het hele veld zó drassig, dat de grasmaaier er al in oktober in vastliep en het gras in het er op volgende voorjaar nog steeds niet gemaaid kon worden.

Als resultaat van het gedwongen nietsdoen groeide dit deel van de grasmatten uit tot een prachtig veld met bloeiende pinksterbloemen, waarin tot onze verrassing binnen de kortste keren verschillende kleine geaderde witjes en oranjetipjes eieren aan het leggen waren. Zelfs toen eenmaal de grond droog genoeg was voor de maaimachine om het verwilderde groeisel te millimeteren, hebben wij het steeds hoger wordende gras laten staan uit respect voor al die rupsjes, die nu overal in de planten druk aan het grazen waren. Nadat het gras begon te vergelen en de rupsen zich ergens in de struiken hadden verpopt, hebben wij het stukje hooiland weer proberen te veranderen in een ordentelijk gazon.

Deze poging mislukte hopeloos. Een weinig fraaie, grote bruine vlek met een beetje gras en veel onkruid nam nu een flink deel van onze tuin in. Wij begonnen in te zien, dat alleen een radicale aanpak al het "onkruid" zou kunnen vernietigen en het bloemenrijke hooiland weer in een gladde grasmatten zou kunnen veranderen. Eerst dachten wij aan het vervangen van de oude grasmatten door een goed gedraineerde nieuwe. Maar al snel groeide bij ons het idee om dit drassige gedeelte van de tuin ingrijpend te veranderen en om te zetten in een flinke vijver.

En zo stond het hoveniersbedrijf van Harry Boerhof in oktober 2002 klaar om alles op de schop te nemen. Een graafmachine werd ingehuurd en binnen een paar dagen was onze tuin veranderd in een gapend gat, in diepte variërend tussen de 30 en 150 cm. Nu werd ons duidelijk, waarom het regenwater zo slecht de grond indrong. Een dikke ondoordringbare laag keileem bleek zich vlak onder het oppervlak van onze tuin uit te strekken. Dit pakket keileem maakte, dat het bodemwater niet naar de diepte kon weg vloeien.

Na enkele weken hard werken hadden de hoveniers de grasmatten omgetoverd in een waterpartij van een indrukwekkende grootte. Ze werd omzoomd en doorkruist door kleine en grote keien afkomstig uit verschillende delen van de Europese Unie, die hier zonder politiek geharrewar vredig in het stille water lagen te weerspiegelen. Enkele nieuwe struikjes in prachtige herfsttint, op strategische punten langs de vijver geplaatst, veroorzaakten veelkleurige vlekken in

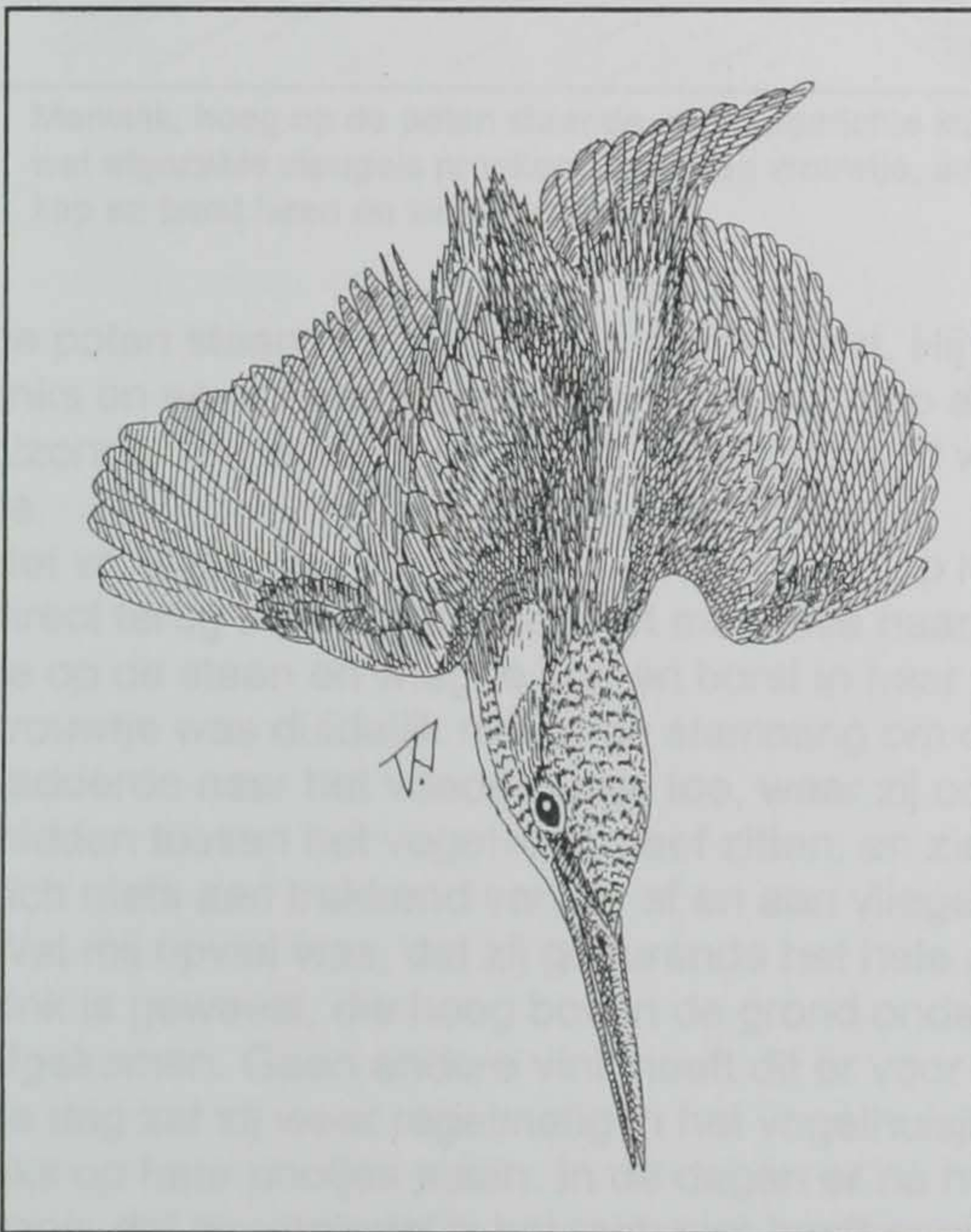

Ijsvogel

het water, die in duizende stukjes uiteen braken, als een zuchtje wind de waterspiegel deed rimpelen. Het was wel even wennen, maar het effect was zelfs zonder water- en oeverplanten, die pas in het voorjaar de vijver in mochten, nu al overweldigend.

Waarom deze lange inleiding? Voornamelijk om u onze verbazing mee te laten voelen, toen wij genietend vanuit de woonkamer onze ogen over al dat nieuws lieten dwalen en wij in een van de pas geplante struikjes een schitterend iriserende, blauwe vlek ontdekten: een ijsvogel! Op ruim tien meter afstand zat dit prachtige dier op een over het water hangende tak strak naar beneden in de nog levenloze vijver te turen, tevergeefs zoekend naar iets eetbaars. Ik had op dat moment de neiging om op te springen en direct een lading vijvervisjes te gaan kopen, in de hoop, dat dit vliegende juweeltje zich meerdere malen zou laten zien. Een paar keer is de ijsvogel nog bij ons op bezoek geweest. Toen zag hij kennelijk het hopeloze van deze visites in en is niet meer teruggekeerd.

Deze ervaring deed mij weer denken aan de periode, toen ik als middelbare scholier samen met enkele anderen bijna dagelijks langs de vijvers van het Haagse Bos zwierf, kijkend naar de vele soorten water- en andere vogels, die het Haagse Bos toen nog rijk was. Tot de opvallende zeldzaamheden behoorde ook de ijsvogel, die bijna elke winter bij een vrij kleine vijver vissend kon worden waargenomen. Een prachtig gezicht, zoals dit dier in een flits het water in dook om razend snel weer met een visje uit het water omhoog te komen en ergens op een tak te gaan zitten met de glinsterende buit.

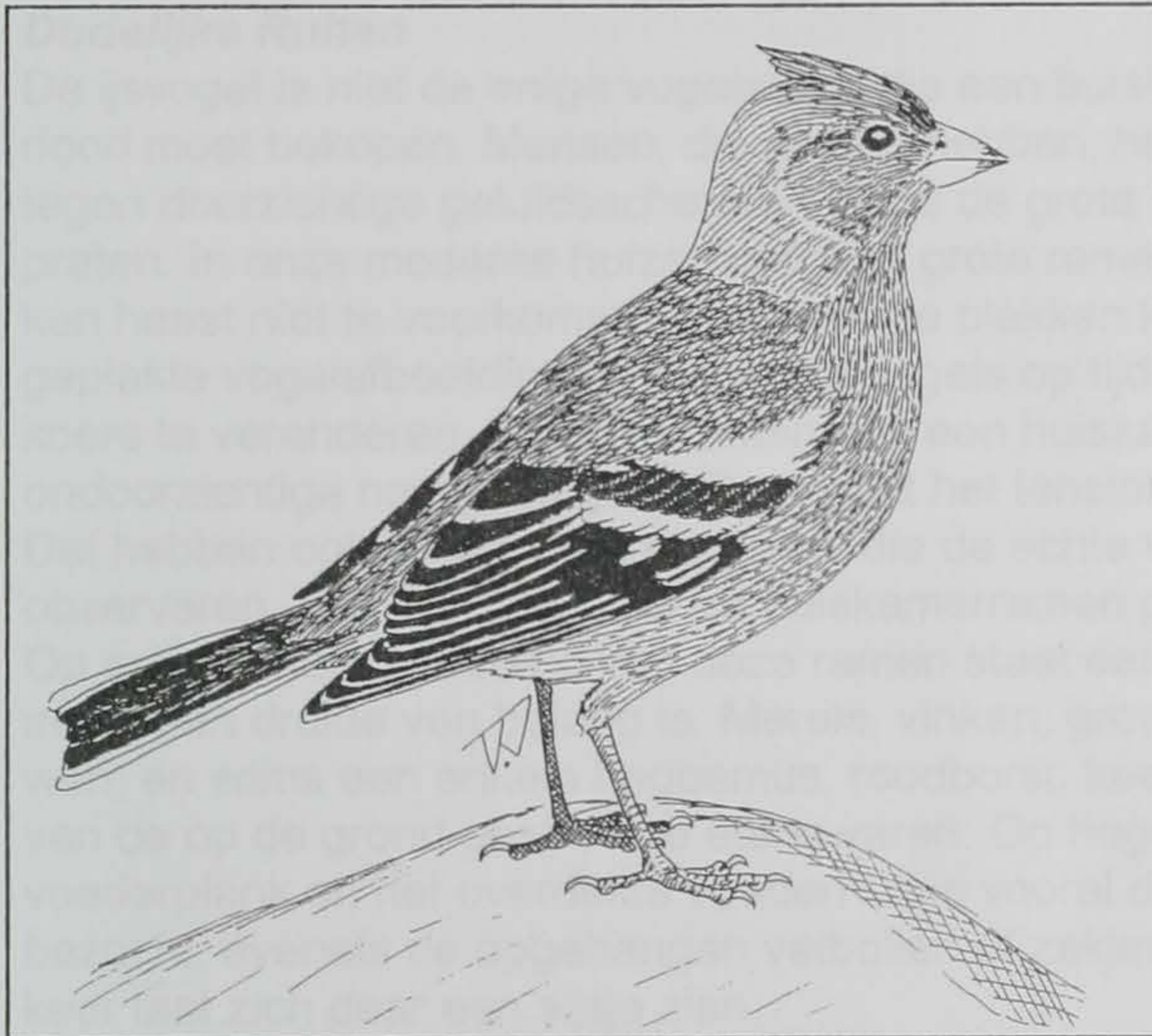

Naar vis duikende IJsvogel

Om goed door het wateroppervlak heen te kunnen kijken en de er onder zwemmende visjes ongehinderd te kunnen zien, zijn de ogen van de ijsvogel op zo'n manier aangepast, dat ze - net als bij een polarisatiebril - het spiegelende effect van het water uitschakelen. Ondanks het weerkaatsende zonlicht, dat het ons onmogelijk maakt iets in het glinsterende water waar te nemen, kan een ijsvogel feilloos een zwemmend prooidier onder het wateroppervlak volgen en met een snelle duik bemachtigen.

Maar soms gaat het wel eens verkeerd. Als er in de winter een glashelder, spiegelend ijslaagje op het water komt te liggen, ziet de ijsvogel ongehinderd door de spiegelingen de visjes onder het ijs bewegen. Dan kan het gebeuren, dat de ijsvogel zich vergist, zo'n visje probeert te pakken, en zich dood vliegt tegen het ijs.

met de kop uitgestrekt bleef liggen. Wat later ging de kop omhoog en probeerde het dier waggelend overeind te komen. De eerste paar keren viel het om, krabbelde weer overeind, en bleef om zich heen kijkend opnieuw een tijdje op de stenen zitten. Nog wat later fladderde de vogel uit een zittende houding in een onbeholpen vlucht laag over de grond de struiken in en kwam niet meer terug.

Manvink, hoog op de poten staande, met opgerichte kuif en wat afgezakte vleugels pronkend voor een vrouwtje, daarbij kop en borst heen en weer zwaaiend.

De volgende dag kwam er vrij vroeg in de ochtend een vrouwvink over de vijver aan gevlogen en landde net over de rand stenen, die langs de vijver liggen, in het gras, dicht bij het voederhuisje. Het was geen perfecte landing. Ze maakte bijna een koprol, zakte door haar pootjes heen, en bleef zo naast een paar grote vijverstenen in het gras liggen. Was dit soms het vrouwtje, dat de dag er voor tegen het kamerraam was gevlogen? Geen tel later verscheen er een prachtig gekleurde man, die op een steen vlak naast haar ging zitten. Hij zette z'n kuif op, liet de vleugels iets langs het lichaam zakken, en toonde het vrouwtje hoog op

de poten staande z'n mooi gekleurde borst. Hij maakte daarbij een paar pasjes naar links en weer naar rechts, waarbij hij met kop en borst heen en weer zwaaide. Een bijzonder elegante dans, die duidelijk bedoeld was om indruk te maken op het vrouwtje.

Het vrouwtje was inmiddels wat moeizaam op haar pootjes gaan staan, maar zakte direct terug in het gras, toen het mannetje haar besteeg. Opnieuw stond het mannetje op de steen en wiegde kop en borst in haar richting pronkend heen en weer. Het vrouwtje was duidelijk niet in de stemming om op zijn uitnodiging in te gaan, en fladderde naar het voederhuisje toe, waar zij onder het afdakje vrijwel de hele dag midden tussen het vogelvoer bleef zitten, en zich tegoed deed aan het vogelzaad, zich niets aan trekkend van de af en aan vliegende koolmezen.

Wat mij opviel was, dat zij gedurende het hele winterseizoen de eerste en laatste vink is geweest, die hoog boven de grond onder het afdakje op het vogelvoer is afgekomen. Geen andere vink heeft dit er voor of er na geprobeerd. Ook de volgende dag zat zij weer regelmatig in het vogelhuisje te eten. Nog steeds kon zij nauwelijks op haar pootjes staan. In de dagen er na heb ik haar niet meer gezien. Ik ben bang, dat ze uiteindelijk het toch niet heeft overleefd, en het kamerraam opnieuw een slachtoffer heeft gemaakt.

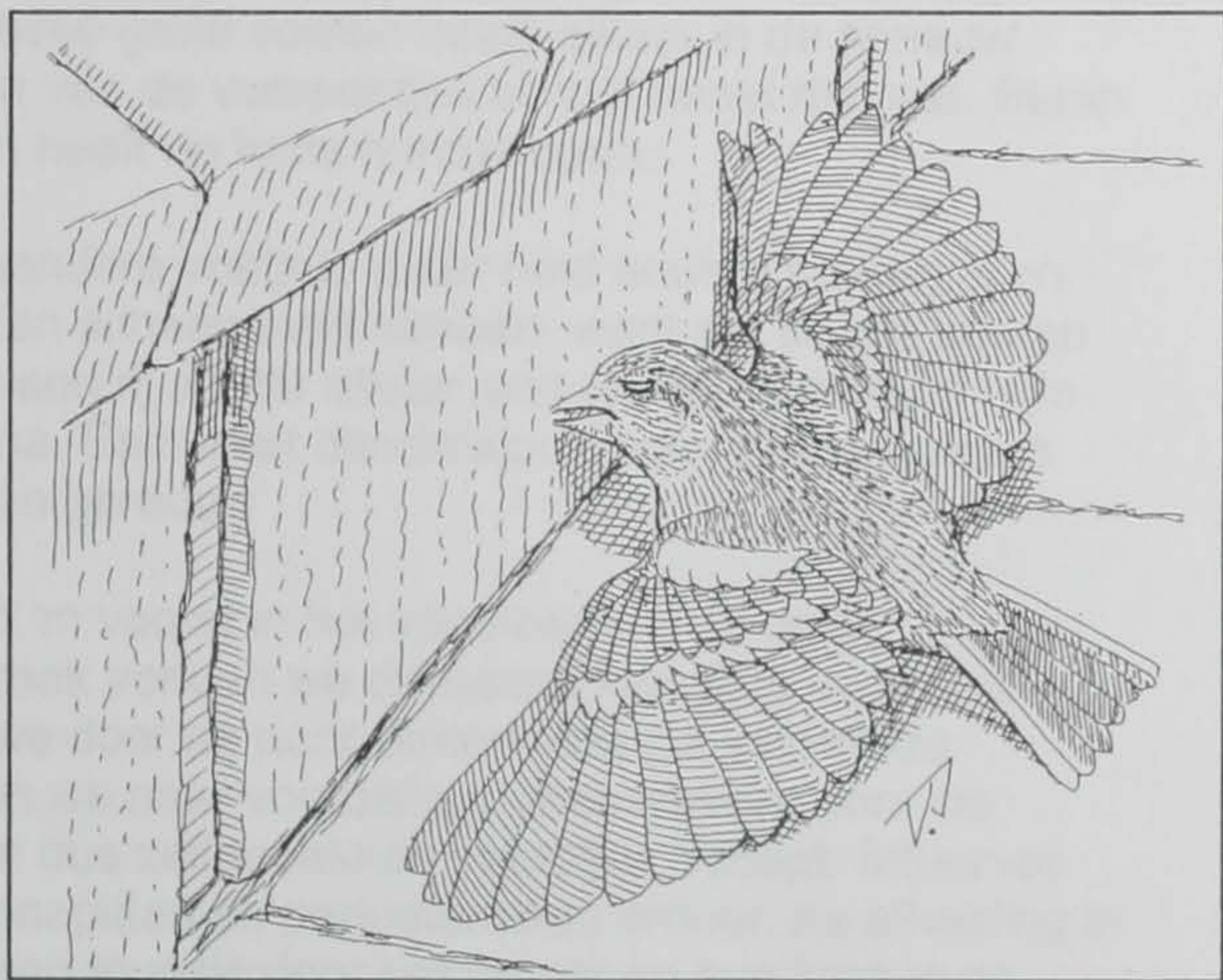
Iets dergelijks is er gebeurt, als een ijsvogel een botsing met een glazen ruit in een van onze huizen niet overleeft. Ook in zo'n geval wordt het dier niet gewaarschuwd door de spiegelingen van het glas. Voor een ijsvogel is de ruit net zo iets als het wateroppervlak, waar je ongehinderd doorheen kan vliegen. Helaas zal het dier pas te laat z'n fout ontdekken, en is er weer een juweeltje minder....

Dodelijke Ruiten

De ijsvogel is niet de enige vogelsoort, die een botsing tegen een glazen ruit met de dood moet bekopen. Mensen, die gezien hebben, hoeveel vogels zich kapot vliegen tegen doorzichtige geluidsschermen langs de grote wegen, kunnen daar over mee praten. In onze moderne huizen met hun grote ramen zijn echter dergelijke ongelukken haast niet te voorkomen. Op sommige plekken kunnen weliswaar met op glas geplakte vogelafbeeldingen vliegende vogels op tijd gewaarschuwd worden van koers te veranderen, maar de ramen van een huiskamer plak je niet zo snel vol met ondoorzichtige namaakvogels. Daar gaat het tenslotte om een onbelemmerd uitzicht. Dat hebben ook wij als pure egoïsten, die de echte vogels buiten goed willen kunnen observeren, dan ook niet bij onze huiskamerramen gedaan.

Op enkele meters afstand van deze ramen staat een voederhuisje, waar het regelmatig een drukte van belang is. Merels, vinken, groenlingen, turkse tortels, spreeuwen, en soms een enkele heggemus, roodborst, keep, ring- of huismus, snoepen van de op de grond gestrooide etenswaren. Op hoger niveau worden de open voederplank en het overdekte voederhuisje vooral door de kool- en pimpelmezen bezocht, evenals de opgehangen vetbollen of zakjes gepelde pinda's. Een enkele keer laat zich daar een sijsje zien.

Soms gaat de hele zwerm om onduidelijke redenen plotseling de lucht in. Op zulke momenten gebeuren er wel eens ongelukken. Als een van de op de vlucht geslagen vogels de omgeving niet snel genoeg in zich op kan nemen, kan deze de glazen ruit te laat in de gaten krijgen en er tegen aan vliegen. Meestal loopt zo'n botsing goed af en herstelt de vogel zich snel. Maar soms zijn de gevolgen minder onschuldig en overleeft het slachtoffer de klap niet. Helaas gebeurt zo iets fataals ook bij ons een paar keer per jaar.

Een vinkenvrouw half bewusteloos na een botsing met een ruit

Ook nu vlogen de vogels zonder aanwijsbare aanleiding onverwacht alle kanten op. Een vinkenvrouw zag de ruit niet. Er volgde een klap, en het beest lag met uitgestrekte vleugels en wijd uitgespreide staart hijgend op de stenen van het terras. Het duurde even, voor het dier de vleugels opvouwde, de staartveren bijeen schoof, en

14. Noordnieuws, maart 2003

Marianne Ketting

Om te beginnen met het laatste nieuws: we zijn op schapenjacht geweest. Zondagmiddag, de burens waren uit, liep opeens een van hun oaien op de provinciale weg en twee lammetjes vonden dat ook een leuk spelletje. Ik moet zeggen: ze keken keurig eerst naar links en toen naar rechts en auto's gingen er in een bocht omheen. We hebben ze terug het erf op geloodst, maar toen was het de kunst ze weer achter gaas in de wei te krijgen. De lammetjes lieten zich optillen en over het hek zetten, maar het schaap rende alle kanten op behalve de goede. En dat kon nooit gezond zijn, voor zo'n hoogst drachtig schaap. Uiteindelijk hebben we haar in ons beste import-Grunnings toegesproken. "t Is goud mien wicht, tou dan moar, noar hoes tou ja," en woorden van soortgelijke strekking. En waarachtig, toen stapte ze braaf het hek door.

Vandaag hebben we een invasie van kramsvogels in de tuin; de bomen zitten er vol mee. Er zijn ineens ook heel wat vlinders en de fitjaf is terug. Maar dan nu het verslag van de afgelopen wintermaanden, in chronologische volgorde.

Onze eerste winter in Westerwolde was meteen een hele beste. Wekenlang sneeuw, maandenlang ijs. Vriesnachten van min 15, dikke ijsbloemen op de glas-in-lood ruitjes van het washok. Deze winter ben ik de weinig rustieke, maar tochtvrije dubbelbeglaasde kunststof ramen in de rest van het huis toch wel erg gaan waarderen.

Zo'n sneeuwtapijt nodigt uit tot spoorzoeken. Wandelend kon je mooi zien wie je was voorgegaan. Hazen bij voorbeeld: twee grote voeten naast elkaar in de sneeuw gestempeld, daar voor twee stippen van de voorpootjes schuin naast mekaar. Staan de voeten voor de voorpootjes, dan heeft de haas hardgelopen.

Schape en reeën hebben zowat eendere voetjes, maar heel andere sporen. Een ree print keurige halve maantjes. Een schaap trekt strepen, want die tilt zijn voeten niet op. En omdat heideschape in een rij achter elkaar aan sjokken, laat een hele kudde slechts één dubbele streep na. Een soort bandenspoor, alsof twee fietsers slingerend dicht naast elkaar hebben gereden.

De pret van een tuin in de winter zit 'm vooral in het vogelbezoek. In deze dunbevolkte maar dikbevogelde streek vonden we dankbare klandizie voor ons wintervoer. Al met de kerst waren we door de door Sinterklaas gul verstrekte voederpakketten heen. Dus zochten we naar voordeliger alternatieven voor de commerciële mezenbol. Dat werden dus zelfgebakken vetpotjes, recept: frituurvet smelten met brood, havermout, zonnepitten en parkietenzaad erdoor; na afkoeling in bloempotjes scheppen en die met een touwtje door het potgat op hun kant in de struiken hangen. Wij hebben er de kerstboom mee versierd. (Op de hoek gekocht voor 1 euro, zelf omzagen, maar bij thuiskomst bleek hij te groot voor de kamer. Toen hebben we 'm maar buiten voor het raam gezet.) Hij zit al maandenlang vol mezen, mussen en muizen. Nog nooit zo lang zo veel lol van een kerstboom gehad.

De fazanten zijn er nog steeds, al begint de vaste groep wat uiteen te vallen. Vijf hennen, drie hanen, in wisselende combinaties. Zolang de vogelpest onze kippenplannen dwarsboomt, voorzien zij in onze scharrelbehoeften. Ze zijn niet

aaibaar en leggen geen eieren, maar ze zijn zó mooi. Een fazanthaan in de voorjaarszon, daar spetteren de kleuren vonkend vanaf. Al blijft die lakrode lellenkop een beetje potsierlijk.

Er meldde zich deze winter een groepje "nieuwe" mezen in de tuin, bruin-met-beige, een soort dat we niet kenden uit Zoetermeer. Plaatjes in Het Vogelboek herleidden ze tot glanskoppen dan wel matkoppen, voor leken zoals wij niet te onderscheiden. We houden het op glanskoppen, omdat die zich volgens het boek wel in tuinen willen wagen. Ze horen eigenlijk thuis in oud bos en dat hebben we wel in de buurt. Het Roelagebos bij Ter Apel, berichtte de krant, is het oudste loofbos van Nederland. Nu was ons dat tot dusverre niet opgevallen: wij vonden het eigenlijk maar een zielig bosje met al zijn dode en krakkemikkige bomen. Maar het staat vol lelietjes-vandalen en salomonszegel.

Eén van onze eigen eiken is bij de dokter geweest. Hij vertoonde een akelige zwarte plek op de plaats waar volgens de bureu zo'n 30 jaar geleden bij een storm een dikke tak was afgescheurd. In januari kwam meneer Eijkenaar van Landschapsbeheer Groningen hem onderzoeken. (Is dat nou toeval dat bomenmensen zo vaak bomennamen hebben? Zo staat er in onze boekenkast een werkje "Ons Bomenland", door Gait Berk, opgedragen aan Koot Peereboom) Hij heeft 'm beklommen, beklopt en bepeuterd, zei iets over "verstoorde ringspanning" en schreef als remedie het uitlichten van de kroon voor. En omdat Landschapsbeheer ook het natuurvriendelijk tuinieren op boerenerven behartigt, heeft hij meteen de tuin kritisch bekeken. Die deugde wel, vond hij, al konden er best wat besdragers bij. (Hij zag de prille krentenboompjes over het hoofdje) En hij raadde aan om hier en daar een takkenhoop op te werpen als schuilplaats voor divers gedierte. Daar werd Peter wat nerveus van. Want die zat net bij te komen van het wegsjouwen en afvoeren van 35 strekkende meter takkenhoop, restanten van die omgezaagde sparrenrij achter in de tuin.

Maar om op de eik terug te komen: begin maart kwamen drie man met klimtuig en kettingzagen hem onder handen nemen. "Kandelaberen zeker?" zei de voorman, "dan bent u er weer voor jaren vanaf". Wij werden bleek van schrik. Onze eik, onze trots, is er een van een groep die met elkaar een prachtige koepel vormt en dat beeld zou dan compleet verziekt zijn. "Zonde!" riepen wij, en dat vond de voorman eigenlijk ook, "maar meestal maken mensen zich meer zorgen om takken op hun dak dan om zo'n boom, vandaar". Na langdurig overleg en sloten koffie is uiteindelijk een stoere blonde jongeman in alpinistenuitrusting in de boom geklommen. Als je zo'n jongen als een nietig figuurtje boven in de kruin ziet verdwijnen, dan zie je pas hoe hoog zo'n eik is. Er zijn twee zware takken uitgezaagd en omlaag getakeld. Die kostten ons uiteindelijk 110 euro per stuk. Dat is knap duur voor brandhout. We hebben ze dan ook zorgvuldig uitgesteld langs de tuinpaden. Je bent mooi klaar met monumentale eiken op je erf.

Op Valentijnsdag is het eerste buurschaap, het bruine, bevallen van twee pikzwarte lammetjes. Vanwege de vrieskou zijn ze de eerste weken op stal gebleven. De andere ooien schommelen nu, eind maart, nog hoogdrachtig en breedbuikig rond; die wachten warmer weer af. Verstandig, leek ons. Maar de boer is daar niet blij mee, late lammeren zijn straks te klein om goed te verkopen. "Geen actieve bok geweest", moppert hij, en nu staat de ram zich met hangende oortjes te schamen in een aparte wei. Dat is dus geen blijvertje.

Met het losbarsten van de lente aan de slag gegaan in de moestuin. Nou ja, in wat ooit moestuin moet worden. De hoek achter de houtstek schoongemaakt, suffice planten op de composthoop gemieterd, leuke verhuisd naar elders. Gespit en bekalkt. De buurman, bezig per trekker de mollenbulten in de schapenwei te pletten, bezag dit amateurgedoe. "Wil ik d'r eebm veur joe met trekker deur, buurvrouw?". Nou gaat zo'n trekker moeilijk door ons poortje. Dus bedacht hij wat anders. Ik mag een hoekje eetaardappels poten op zijn land tussen de zetmeelpiepers, dan houdt hij ze voor me bij. Dat is nog 's noaberschap! We hebben meteen potertjes gekocht. Frieslanders, lekker om te bakken. Daarmee belanden we in de bizarre situatie dat een Groninger boer straks voor ons Frieslanders verbouwt. Grunnegers en Friezen, botert dat wel?

Na het eerste jaar in dit rentenierswoninkje hebben we besloten dat we vooralsnog geen heil zien in brute verbouwingen. Dat verrinneweert de tuin maar. Ook de woonkeuken is eigenlijk groot zat, lelijk, maar praktisch. We gaan hem dus opleuken. Kille apparaten als koelkast en magnetron zijn verhuisd naar de (opgeknapte) bijkeuken. Peter heeft de afzuigkap weggetimmerd achter een schouw en de geiserbuis achter een koof. De aanrechtkastjes hebben paneeldeurtjes gekregen en alles is oudblauw geschilderd. Dat houdt de vliegen weg en zo hoort dat op het boerenland. Er komen nieuwe, roomwitte wandtegels en het plan is daar met porseleinverf kippen op te schilderen. Delftsblauwe kippen met een haan boven het fornuis. Zo stellen wij ons een traditionele boerenkeuken voor! Niet dat echte boerinnen ooit zulke keukens hebben. Die houden het op kunststof en roestvrij staal en een zeiltje op tafel, die hebben geen tijd voor dat getut.

Dinsdag 2 april, op onze trouwdag, gaan Sigrid en Willem in ondertrouw. Ze komen dat bij ons vieren met het "bruidstranenmaal". Dat is de laatste maaltijd die een meisje in ongehuwde staat bij haar ouders geniet. Een soort galgenmaal dus? Had er nog nooit van gehoord, maar het is een traditie. Dat soort dingen leer ik nu allemaal van mijn dochter.

3 Mei is de grote dag; duimt u voor mooi weer op de bruiloft?

Volgende keer verslag van Het Feest!

Groeten uit Ter Wisch, post Sellingeren

15. Natuur en milieuagenda Zoetermeer

Coördinatie door De Soete Aarde, centrum voor natuur en milieu.

Deze agenda komt 4x per jaar uit.

Internet: www.zoetermeer.nl

Opgave van excursies 2003: E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl

Openingstijden: dinsdag 15.00 - 17.00 uur en woensdag 12.00 - 15.00.

En op telefonisch afspraak. In vakanties gesloten.

De agenda is voor het Kwartaalblad aangevuld met de excursies van Bomen Overleven

tijd				Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie
wo/ & za/ feest- zo dagen	12.00	16.00		Pony of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
zo	6-apr	10.30	11.45	Excursie Landgoed Rust en Vreugd, Wassenaar	Parkeerplaats hoek Menkenlaan- Ommerlaan	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Jos Orleans
zo	6-apr	13.00	15.30	Act Ekokids: amfibien & reptielen Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 1,00 of strippen	IVN H de Jong 3521056/3520624
ma	7-apr	20.00		Lezing: Bomen in Zoetermeer (workshopcyclus)	De Soete Aarde		IVN 3512378
do	10-apr	20.00		Diapresentatie door A Koot, over 20 jarig bestaan van VWZ	De Soete Aarde	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631
za	12-apr	10.00	16.00	Manifestatie De Natuurlijke Tuin Thema: Water	Promenadeplein Stadshart		Groei&Bl 3410067 NME 3469662
za	12-apr	13.00	17.00	Keuring van konijnen op Het Buitenbeest, Aanmelden!	Stadsboerderij Het Buitenbeest	Ja	Het Buitenbeest 3520624
zo	13-apr	13.00	17.00	Keuring van konijnen op Het Buitenbeest, Aanmelden!	Stadsboerderij Het Buitenbeest	Ja	Het Buitenbeest 3520624
zo	13-apr	13.00		Fietstocht langs interessante bomen in Zoetermeer	Stadsboerderij Het Buitenbeest		IVN 3512378
zo	13-apr	13.30		Vlinderexcursie in het Westerpark	't Westpunt in het Westerpark Gratis		NME 3469662
wo	16-apr	20.00		Schikken van paasstukjes De Soete Aarde	Materiaal tegen kostprijs		Groei en Bloei 3517624
za	19-apr	13.30	16.00	Voorjaarswandeling door Leidschendam	Parkeerterrein Park Rozenrust	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Ria Hoogstraat

tijd				Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie
ma	21-apr	12.00	16.00	Kleine huisdierenkeuring met activ m.m.v. dierenartsenpraktijk R'veen	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
vr	25-apr	20.00	22.00	Cursus hanging baskests	Gemeentekwekerij Industrieweg	9 euro v leden 12 euro v niet-leden	Groei en Bloei 3517624
za	26-apr	13.30	16.00	Plant en zaadverkoop op wijktuinen Rokkeveen en Zegwaartseweg	Wijktuinen ZW en Rokkeveen	ja	NME 3469534
za	26-apr	8.00		Fietsexcursie door de polders Aanmelden!	Paviljoen Aa zicht		VWZ 3165270 W v Meerendonk
zo	27-apr	13.00	14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3416896/3211593
ma	28-apr	20.00		Lezing: Boomverzorging (workshopcyclus)	De Soete Aarde		IVN 3512378
do	1-mei	13.30	16.00	Plant en zaadverkoop	Wijktuin Voorweg	ja	NME 3469534
zo	4-mei	13.00		Rondleiding 25 jarig bestaan natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IKV Natuurtingroep 3416896/3211593
wo	7-mei	13.30	14.30	Struinen in de natuur voor ouders en kinderen	Parkeerterrein einde Turfschipkade	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Rob Wiewel
do	8-mei	20.00		Diapresentatie over weidevogels	De Soete Aarde	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631
za	10-mei	10.30	12.00	Voorjaarsruilbeurs	Gemeentekwekerij Industrieweg	Gratis	Groei en Bloei 3517624
za	10-mei	13.00	16.00	Moederdagcadeautjes maken tuinen Rokkeveen en Zegwaartseweg	Wijktuinen ZW en Rokkeveen	ja	NME 3469534
za	10-mei	14.00	16.00	Ruilbeurs van stekken en fuchsia's	De Soete Aarde	Gratis	Fuchsiavereniging 3414145
za	10-mei	14.00	15.30	Lente in Park Rozenrust, Leidschendam	Parkeerplaats Veursestraatweg 102A	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Ria Hoogstraat en Charlie van Marrelo
za	10-mei	7.30		Excursie weidevogels Groene Schuur N	Aa Einde Azieweg		IVN 3512378
za	10-mei			Landelijke fietsdag; aandacht v/d grutto.	VWZ bij 't Geertje		Vogelwerkgroep 3163631
zo	11-mei	13.00		Rondleiding 25 jarig bestaan natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IKV Natuurtingroep 3416896/3211593

tijd				Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie
zo	18-mei	10.00		Rondleiding 25 jarig bestaan natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IKV Natuurtingroep 3416896/3211593
zo	18-mei	10.00	17.00	Feest; 25 jarig bestaan van de Natuurtuin met div activiteiten	't Westpunt in het Westerpark	gratis	Gem Zoetermeer 3469817
zo	18-mei	12.00		Rondleiding 25 jarig bestaan natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IKV Natuurtingroep 3416896/3211593
zo	18-mei	13.00	15.30	Act Ecokids bomen over bomen Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 1,00 of strippenk	IVN H de Jong 3521056/3520624
zo	18-mei	14.00		Rondleiding 25 jarig bestaan natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IKV Natuurtingroep 3416896/3211593
zo	18-mei	16.00		Rondleiding 25 jarig bestaan natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IKV Natuurtingroep 3416896/3211593
zo	18-mei	6.00		Ikv 25 jarig bestaan natuurtuin Vroege vogelexcursie	't Westpunt in het Westerpark	gratis	Vogelwerkgroep 3163631
zo	18-mei			Workshop over water om 13.00, 14.00 en 15.00 uur	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IVN 3512378
za	24-mei	19.00		Excursie boomkickers in Brand	Station Driemanspolder		IVN 3512378
za	24-mei	8.00		Excursie naar Zouweboezem (Ameide)	Parkeerterrein WC Meerzicht	Gratis	Vogelwerkgroep 3427474
zo	25-mei	13.00		Rondleiding 25 jarig bestaan natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IKV Natuurtingroep 3416896/3211593
zo	25-mei	13.00	14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3416896/3211593
zo	25-mei	13.00	17.00	Schaapscheerfeest op Het Buitenbeest met activiteiten	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624
di	27-mei	19.00		Wilde plantenexcursie in Rokkeveen	Stadsboerderij De Balijhoeve	Gratis	NME 3468319
za	31-mei	10.00	12.00	Groene ochtend Met thema kruiden	Gemeentekwekerij Industrieweg		Groei en Bloei 3517624
zo	1-jun	13.30	16.30	Open dag op wijktuin Voorweg	Wijktuin Voorweg		NME 3469534
zo	1-jun	14.00	15.30	Slootjesexcursie 1, Buytenpark	Parkeerplaats Snowworld	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Henk Ploeger
zo	8-jun	12.00	16.00	Schaapscheerfeest op De Balijhoeve met activiteiten	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832

tijd			Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie	
do	12-jun	20.00		Diapresentatie over vogels in zuid west Nederland door C v Overveld	De Soete Aarde	Gratis	Vogelwerkgroep 3163631
za	14-jun	12.00	16.00	Nationale Kinderboerderijen met activ. Thema: jaar van de boerderij	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
zo	15-jun	12.00	16.00	Nationale Kinderboerderijen met activ. Thema: jaar van de boerderij	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
zo	15-jun	13.00	17.00	Nationale Kinderboerderijen met activiteiten	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624
di	17-jun	19.00	21.00	Open avond op wijktuin Zegwaartseweg	Wijktuin Zegwaartseweg		NME 3469534
di	17-jun	19.00	20.30	Open avond op wijktuin Broekweg	Wijktuin Broekweg		NME 3469534
wo	18-jun	19.00	20.30	Open avond op wijktuin Noordhove Met thema water	Wijktuin Noordhove		NME 3469534
za	21-jun	14.00	15.30	Zomer in Park Rusthout, Leidschendam	Ingang Noordsingel	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Ria Hoogstraat en Charlie van Marrelo
za	21-jun	21.30		Zomeravondwandeling met zonsondergang	Parkeerterrein einde Turfschipkade	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Rob Wiewel
zo	22-jun	13.00	14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3211593
zo	22-jun	13.00	15.30	Activiteit Ekokids thema water Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 1,00 of strippenk	IVN H de Jong 3521056/3520624
zo	22-jun	13.00	16.00	Open dag op wijktuin Rokkeveen	Wijktuin Rokkeveen		NME 3469534
zo	22-jun	13.30		Natuur in de wijkexcursie in R'veen Insecten en waterbeestjes	Stadsboerderij De Balijhoeve	Gratis	NME 3469534
zo	7-sep	14.00	15.30	Slootjesexcursie 2, Noord-Aa, Zoetermeer	Restaurant Aa-zicht	Vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven Henk Ploeger

coördinatie door de soete aarde, centrum voor natuur en milieu. deze agenda komt 4x per jaar uit. internet: www.zoetermeer.nl

opgave van excursies email: m.j.kester@zoetermeer.nl

openingstijden: di 15.00 - 17.00 uur en wo 12.00 - 15.00 en op telefonische afspraak. In vakanties gesloten.

16. Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)

Johan Vos (023-5280231)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan daar worden ingeleverd op floppy (platte tekst of Word).

Inleverdatum julinummer: eind juni 2003.

Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Auteurs

Evelien van den Berg-den Hertog

079-3213445

Hans Bieze

079-3421351

Rob Bolle

079-3317697

Lodewijk van Duuren

079-3214149

Annet de Jong

079-3422924

Taeke de Jong

079-3516599

Tilly Kester

079-3412605

Marjan Ketting

079-3211729

Marco Lurks

079-3510523

Jan Parmentier

079-3162672

Ben Prins

0512-350300

Fred Reeder

079-3213612

Ellen Teunen

079-3219711

Ies Voogd

079-3213152

Johan Vos

023-5280231

Peter van Wely

079-3520414

17. Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer

O > als algemeen lid á € 15,- per jaar

O > als huisgenoot-lid á € 10,- per jaar

O > als donateur á € 5,- per jaar

Donateurs krijgen éénmaal een kwartaalbericht.

.....
naam

.....
adres

.....
postcode

.....
telefoon

.....
Email

.....
handtekening

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer